

mfa

Vetenskapsmagasinet

Meddelanden från Åbo Akademi

Februari 2014

Nr 1

”

Det är många gånger relativt lätt att sköta förhandlingarna, det svåra är själva fredsbyggandet.

När bryter världsfreden ut?

AMBASSADÖR FÖR DEN NORDISKA MODELLEN | RÄTTVISAN, TEKNOLOGIN OCH IDROTTE
KYRKAN I LANDET FRÄLSAREN | RÄTTEN MÖTER VERKLIGHETEN | ETT SAMHÄLLE UTAN DÖDANDE

Under fredsprocessen har gängen lämnat in vapen. Denna bild är tagen under fredsprocessens ettårsdag den 9 mars 2013. Foto: Erika Brenner.

▼ Här lägger gängen ner vapnen

I El Salvador har det i några års tid pågått ett fredsarbete med de våldsamma ungdomsgängen i hopp om att minska våldet. Man har inrättat så kallade fredskommuner och kraftigt minskat antalet mord. Ändå möter processen på starkt motstånd. Läs mera på sid. 28.

Facklan brinner och flaggan med ringar hissas. Vita duvor flyger. Vinter-OS pågår som bäst i Sotji, Ryssland, och för med sig ett fredens budskap som bär på anor ända från det antika Grekland.

Någon som vet det mesta om fred är Nobels fredspristagare, president **Martti Ahtisaari**. Han utnämns i samband med doktorspromotionen i maj till hedersdoktor vid Åbo Akademi, och ger i denna tidning sin syn på var vårt samhälle står.

AHTISAARI HAR EN lång och förtjänstfull karriär inom Förenta Nationerna bakom sig. Denna vår viktigaste fredsorganisations tribunal för brott begångna under inbördeskriget och folkmordet i Rwanda avslutas nästa år. Vi pratar med ÅA-alumnen **Joakim Molander**, som arbetar med bistånd i landet.

Ett annat land som ännu lider sviterna av inbördeskrig är El Salvador, som för tillfället är mitt emellan två omgångar av presidentvalet. Vi tittar närmare på två maktfaktorer inom det salvadoranska samhället: religionen och gängen.

BAKOM VÅLDET FINNS ofta en bristande rättvisa. Strävan efter ett tryggare och fredligare samhälle går hand i hand med ett socialt arbete för en ökad jämlikhet i de förhållanden människor lever under. Är det då möjligt med ett samhälle där man inte dödar? Du fnyser kanske, men hur många har du dödat själv? De flesta av oss svarar trots allt noll, och enligt **Joám Evans Pim** behöver vi ge tanken på ett icke-dödande samhälle en chans.

En helt egen form för rättvisa finns inom idrotten, som med sina regler förenklar frågor om rätt och fel. Men tar man inom idrotten strävan efter ”rättvisa” för långt, då man allt oftare använder teknologi för att minska på mänskliga misstag och ge objektiva bedömningar? Vi söker rättvisans gränser inom idrotten med **Mikael Lindfelt**. Det är ju ändå OS.

Chefredaktör

Nicklas Hägen

mfåå

MEDDELANDEN FRÅN ÅBO AKADEMI

REDAKTION	NICKLAS HÄGEN, chefredaktör tfn: (02) 215 4693 e-post: nicklas.hagen@abo.fi MARCUS PREST, redaktör tfn: (02) 215 4715 e-post: marcus.prest@abo.fi
WEBBREDAKTÖR	PETER SIEGFRIDS tfn: (02) 215 4882 e-post: peter.siegfrids@abo.fi
REDAKTÖR I VASA	KLAS BACKHOLM tfn: (06) 324 7387 e-post: klas.backholm@abo.fi
ADRESS	Åbo Akademi Domkyrkotorget 3 20500 Åbo
E-POST	meddelanden@abo.fi
WWW	www.abo.fi/meddelanden
ANSVARIG UTGIVARE	THURID ERIKSSON, kommunikationschef tfn: (02) 215 4124 e-post: thurid.eriksson@abo.fi
GRAFISK FORM	PETER SIEGFRIDS
TRYCKERI	Tidningen trycks av tryckeri FRAM och upplagan är 4 800 ex.

ISSN 2341-9644 (print)
ISSN 2341-9652 (online)

© Kommunikationsenheten vid Åbo Akademi 2014

Meddelanden från Åbo Akademi utges ut av Åbo Akademi. Tidningen utkommer månatligen under läsåret och sänds till huvuddelen av akademins anställda samt bla till massmedia, till universitet och högskolor i Norden, till kommuner, bibliotek och gymnasier i Svenskfinland, till medlemmar i Akademiföreningen Åbo Akademiker r.f. och till ett stort antal personer verksamma inom politik, förvaltning och näringsliv.

Foto: UN Photo / Paulo Filgueiras.

Omslagsbild: © Erika Brenner.

ARTIKLAR

- 11 Ambassadör för den nordiska modellen**
President Martti Ahtisaari, internationellt erkänd fredsmäklare och mottagare av Nobels fredspris, lyfter fram den nordiska samhällsmodellen som en förebild för världen.
- 16 När rätten möter verkligheten**
Bistånd är en verksamhet som är politiskt kontroversiell och lätt att misslyckas med. Mitt i den här världen står ÅA-alumnen Joakim Molander.
- 22 Ett samhälle utan dödande är möjligt**
Doktorand Joám Evans Pim är chef för det internationella nätverket *Center for Global Nonkilling*.
- 23 ”Du måste vara enviss!”**
MfÅA pratar icke-dödande med tre blivande experter inom PEACE-programmet.
- 24 Kyrkan i landet Frälsaren**
Den evangelisk-lutherska kyrkan i det katolska El Salvador verkade mitt i inbördeskriget. Kopplingen mellan religion och politik är stark i landet, där freden nu hållit i 20 år.
- 28 Från inbördeskrig till gängkrig**
Fredsförhandlingar mellan de våldsamma ungdomsgängarna i El Salvador har från början stött på motstånd.
- 30 Rättvisa, teknologi och idrottens väsen**
Ingen vill ha orättvisa, men den är ett villkor. Detta verkar man inte vilja acceptera inom idrotten.

NYHETER

- 08 Pristagare som formar både molekyler och studerande**
Årets Per Brahe-pristagare, Tiina Saloranta, trivs lika bra i föreläsningssalen som med forskningen.
- 14 Nya hedersdoktorer vid Åbo Akademi**
De hedersdoktorer som promoveras i samband med doktorspromotionen vid Åbo Akademi i maj, presenteras utspritt i tidningen från sida 14 framåt.

KOLUMNER

- 10 Vilka jobb behövs?**
När ett utmanande och kreativt jobb idealiseras, degraderas vissa sysslor till ”strunt”. Det får ”de andra” befatta sig med.
- 35 Ett lyxigt, oetiskt val**
Alternativa terapier saknar vetenskapliga belägg för sin påstådda förmåga att bota sjukdomar. Därför är det fel att uppmåna någon att förlita sig på dem.

noterat...

MARIANNE STENIUS ÄR ÅBO AKADEMIS NYA STYRELSEORDFÖRANDE

ÅBO AKADEMIS NYA styrelse höll sitt konstituerande möte den 4 februari 2014. Styrelsen valde PD **Marianne Stenius** till styrelseordförande och TkD **Lars Gädda** till vice ordförande.

– Vi ser fram emot en arbetskrävande styrelseperiod, säger Marianne Stenius. Vi har ett stort ansvar i den förändringsprocess som pågår. Samarbetet med rektor Mattinen och hela universitetssamfundet är av största betydelse, konstaterar Stenius.

Styrelsen valde även medlemmarna till finansutskottet och nominerings- och löneutskottet. Finansutskottet består av styrelseordföranden Marianne Stenius, styrelsemedlemmen **Ronald Österbacka**, rektor **Jorma Mattinen**, ekonomidirek-

Marianne Stenius.

tör **Jean-Mikael Öhman**, förvaltningsdirektör **Ulla Achrén** samt som extern expert VD **Jan-Erik Stenman**. Styrelsens ordförande och vice ordförande bildar nominerings- och löneutskottet.

KINESISKT UTBYTE

I DECEMBER UNDERTECKNADE Åbo Akademi och Southwestern University of Finance and Economics, SWUFE, i Chengdu

i Sichuan-provinsen i Kina, ett avtal för bilateralt samarbete för utbytesstudier. De två universiteten har, tillsammans med Aalto-universitetet och Jyväskylä universitet, haft en del utbyte också tidigare – främst inom ämnet informationssystem.

– Det har kommit bra studerande därifrån så vi är nöjda att fortsätta samarbetet. Det här gör det lättare för studerande vid Åbo Akademi att åka till Kina och studera, säger Gurli-Maria Gardberg, koordinatör för internationella ärenden vid Åbo Akademi.

Delegationen från det kinesiska universitetet bestod bland annat av SWUFE:s vice rektor och internationella enhet.

ÅRETS TEKNOLOGIDIREKTÖR ÄR ÅA-ALUMN

TILL ÅRETS TEKNOLOGIDIREKTÖR 2014 har valts **Lars Peter Lindfors** på Neste Oil. Teknikakademien TAF beviljar priset Årets teknologidirektör som en utmärkelse till en teknologidirektör som med sitt arbete har förbättrat sitt företags teknologiska kompetens och tillväxtmöjligheter och som är en inspirerande ledare som aktivt medverkar i samhällsliga nätverk.

Lindfors är teknologiedoktor från Åbo Akademi med huvudämnet teknisk kemi och reaktionsteknik. Utöver det har han en MBA-examen. Lindfors har under en stor del av sin arbetskarriär varit anställd på Neste Oil och dess föregångare Neste.

Lars Peter Lindfors.

BRUSILA NY SOCIETETSLEDAMOT

FINSKA VETENSKAPS-SOCIETETEN, Finlands äldsta vetenskapsakademi (grundad 1838), kallade **Johannes Brusila** till ny ordinarie ledamot i humanistiska sektionen. Brusila är sedan år 2010 professor i musikvetenskap vid Åbo Akademi.

ETT AV SLS TVÅ PRO GRADU-PRIS TILL ÅBO AKADEMI

SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND delar ut två pro gradu-pris, å 1000 euro, i litteraturvetenskap. De två nominerade undersökningarna är båda av extraordinär kvalitet och tillsammans demonstrerar de spännvidden inom litteraturvetenskapen av idag.

Det ena priset går till en pro gradu skreven vid Åbo Akademi. Det är FM **Jenny Wikströms** avhandling "Fotografiet bleknar, hon försvinner. Materia, begär och Gilles Deleuzes litteraturfilosofi i Henry Parlands Sönder". Avhandlingen som skrivits vid institutionen för litteraturvetenskap vid Åbo Akademi genomför en serie skarpsinniga och experimentbetonade konfrontationer mellan Parlands Sönder och Deleuzes litteraturteori som kastar nytt ljus över dem båda.

Det andra pro gradu-priset tilldelas FM **Patrik Aaltonen** vid finska, finskugriska och nordiska institutionen vid Helsingfors universitet.

Professorsinstallation
28 februari, kl 18 i
Gamla Akademihusets
Solennitetssal,
Rothoviusgatan 2, Åbo

JOHAN BOBACKA är född i Larsmo den 14 mars 1962 och tog studenten vid Jakobstads Gymnasium år 1981. Han blev diplomingenjör år 1988 vid Kemisk-tekniska fakulteten vid Åbo Akademi. Därpå följde teknologie licentiatexamen år 1991 och teknologie doktorsexamen år 1993. Doktorsavhandlingen hade titeln: *Electrochemical characteristics of poly(3-octylthiophene) film electrodes*.

Bobacka bedriver en aktiv forskning kring kemiska sensorer, jonselektiva elektroder och elektriskt ledande polymerer med över 120 internationella *peer-review* publikationer. Bobacka har erhållit forskningsfinansiering för cirka två miljoner euro främst från Tekes, Finlands Akademi, EU och direkt företagsfinansiering.

Professor Bobacka har hittills handlett 31 diplom- och pro gradu-arbeten, två licentiatarbeten och tio doktorander. Han har även fungerat som förgranskare för artiklar i nästan 40 vetenskapliga journaler.

Bobackas installationsföreläsning går under rubriken "Pappersbaserade sensorer – en ny trend inom analytisk kemi". ♦

disputationer

REDOVISNING

EM **Jean Claude Mutiganda** disputerade i redovisning fredagen den 17 januari på avhandlingen *Accounting for Competition, Governance and Accountability During Institutional Change In Not-for-profit and Public Sector Organisations*. Opponent var professor **Giuseppe Grosi**, Högskolan i Kristianstad, och som kustos fungerade professor **Lars Hassel**.

MILJÖBIOLOGI

MSc **Martin Seltmann** disputerade i miljöbiologi fredagen den 17 januari på avhandlingen *Of milquetoasts and daredevils – Personalities in female eiders*. Opponent var professor **Niels J. Dingemanse**, Ludwig-Maximilians-Universität, och som kustos fungerade professor **Kai Lindström**.

TEKNISK KEMI OCH REAKTIONSTEKNIK

DI **Sigmund Fugleberg** disputerade i teknisk kemi och reaktionsteknik lördagen den 18 januari på avhandlingen *Improving the competitiveness of electrolytic Zinc process by chemical reaction engineering approach*. Opponent var TkD **Panu Tolonen**, Boliden Kokkola, och som kustos fungerade professor **Tapio Salmi**.

INFORMATIONSSYSTEM

EM **Sonja Leskinen** disputerade i informationssystem fredagen den 24 januari på avhandlingen *m-Equine: IS support for the Horse Industry*. Opponent var professor **Doug Vogel**, Harbin Institute of Technology, och som kustos fungerade professor **Pirkko Walden**.

BIOKEMI

FM **Katja Näreoja** disputerade i biokemi fredagen den 31 januari på avhandlingen *Muscarinic Toxins: Characterization of Adrenoceptor Binding and Applicability of Membrane Anchoring via Glycosylphosphatidylinositol Tail*. Opponent var professor **Mika Scheinin**, Åbo universitet, och som kustos fungerade professor **J. Peter Slotte**.

DATATEKNIK, INBYGGDA DATORSYSTEM

M.Sc. **Fareed Ahmed Johio** disputerade i inbyggda datorsystem fredagen den 31 januari på avhandlingen *Video Transcoding in a Distributed Cloud Computing Environment*. Opponent var doktor **Tuan Anh Trinh**, Budapest University of Technology and Economics, och som kustos fungerade professor **Johan Liljus**.

Pristagare som formar både molekyler och studerande

Per Brahe-priset utdelas årligen till en "yngre lovande forskare vid Åbo Akademi vars fortsatta anknytning till akademien är synnerligen önskvärd". Årets pristagare, Tiina Saloranta, är en forskare som trivs lika bra i föreläsningssalen som med forskningen.

JAG HÅLLER GÄRNA kvar undervisningen och ser den inte som ett måste. Man ska inte hålla inne med den kunskap man har, utan dela den vidare. Undervisningen vi gör på grundnivå är mycket viktig. Inom kemin har vi många biämnestuderande så grundundervisningen är till naturen mycket tvärvetenskaplig.

Det säger Tiina Saloranta, forskardoktor i organisk kemi vid Åbo Akademi och färsk pristagare av Per Brahe-priset.

I sin avhandling *Development of Simple and Efficient Synthetic Strategies for Production of Fine Chemicals of Pharmaceutical Relevance – Metal-Mediated Allylation Combined with Applied Catalysis* utvecklade Saloranta nya metoder att forma molekyler, med fokus på metoder som kan ha tillämpningar inom läkemedelstillverkningen.

– Man vet till exempel vilka läkemedel som finns och hur de ser ut, men för att göra just den sortens molekyler behövs olika metoder och verktyg. Det räcker inte längre att bara omforma en molekyl till en annan, också miljö- och säkerhetsaspekter kommer in, säger Saloranta.

– Det blir allt viktigare att hitta den optimala metoden att forma de molekyler vi behöver. För industrin gäller det att göra det så billigt och miljövänligt som möjligt.

I praktiken gick forskningen ut på att undersöka möjligheten att tillämpa vissa tidi-

gare välkända syntesmetoder för framställning av nya föreningar. Planerna ritas först på papper och evalueras sedan i laboratoriet. De erhållna produkterna analyseras genom att ta "fingeravtryck" på molekylerna i proven med så kallad kärnmagnetisk resonanspektroskopi, NMR, där man med hjälp av starka magnetfält kan analysera hur en molekyl är uppbyggd: vilka atomer som finns i molekylen, hur de är bundna till varandra och hur de vänder sig.

Saloranta forskar i dag i kolhydratbaserade utgångsmaterial, till exempel biomassa, för användning inom områden där man av tradition utgått från oljebaserade utgångsmaterial. Det är grundforskning som är ämnad att utveckla metoder med breda tillämpningsområden inom industrin.

– Till exempel cellulosa går att använda till annat än papper. Cellulosa består av glukosenheter. För att undersöka hur vi kan använda cellulosa i tillämpningar som inte nödvändigtvis ens finns idag måste vi börja från de enkla byggstenarna och fråga oss hur vi kan modifiera glukosenheterna.

Genom forskning som resulterar i miljövänligare material och tillverkningsprocesser, förverkligar Saloranta de tankegångar hon hade när hon med ett brett naturvetenskapligt intresse inledde sina studier vid den dåvarande kemisk-tekniska fakulteten vid Åbo Akademi.

– Om man får uttrycka det lite naivt så är kemi och kemiteknik ett bra alternativ för den som vill rädda världen. Man kan helt konkret påverka vart vi är på väg.

Framtiden ja, var ser du dig själv om tio år?

– Jag vet inte. Både den akademiska världen och industrin har sina sidor och jag vill hålla dörrarna öppna. Av min bakgrund inom den före detta kemisk-tekniska fakulteten har industrin redan en betydande del. Eventuellt vill jag se den sidan. Man kan ju alltid komma tillbaka. ♦

NICKLAS HÄGEN

Tiina Saloranta. Foto: Denys Mavrynsky.

Professorsinstallation
28 februari, kl 18 i
Gamla Akademihusets
Solennitetssal,
Rothoviusgatan 2, Åbo

MIKAEL LINDSTRÖM är född i Åbo den 15 november 1955 och tog studenten vid Svenska klassiska lyceum i Åbo år 1974. Han blev filosofie magister år 1980 vid Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi. Därpå följde filosofie licentiatexamen år 1981 och filosofie doktorsexamen år 1984. Doktorsavhandlingen hade titeln: *On Schwartz convergence spaces and spaces of continuous linear mappings*.

Lindström bedriver en aktiv forskning kring operatorteori, teorin för analytiska funktioner och funktionsanalys. Mera specifikt kan man säga att han i sin forskning undersöker kompositionsoperatorer mellan rum av analytiska funktioner. Lindström har publicerat cirka 75 artiklar i internationella refereegranskade tidskrifter. Han är medlem av redaktionen för *Mathematica Scandinavica*. Lindström har främst erhållit forskningsfinansiering från Finlands Akademi samt från inhemska och utländska stiftelser.

Professor Lindström har hittills handlett 25 pro gradu-arbeten, och fem doktorsavhandlingar. För närvarande handleder han även fyra doktorander. Han har även fungerat som förgranskare för artiklar i nästan 40 vetenskapliga journaler.

Lindströms installationsföreläsning går under rubriken "Övntad nytta av matematik". ♦

disputationer

NORDISK FOLKLORISTIK

Dipl.-Sozialwiss. **Doris Riemann** disputerade i nordisk folkloristik fredagen den 7 februari på avhandlingen *"Ich dachte, ich bin ihresgleichen und ich war dann immer ganz jemand anderes." Das Leben von Pfarrfrauen in der hannoverschen Landeskirche bis Anfang der 1970er Jahre im Licht sozialtechnischer Modernisierung*. Opponent var professor **Christel Köhle-Hezinger**, Friedrich-Schiller Universität Jena, och som kustos fungerade professor emerita **Ulrika Wolf-Knuts**.

OORGANISK KEMI

DI **Emil Vainio** disputerar i oorganisk kemi fredagen den 14 februari på avhandlingen *Fate of Fuel-Bound Nitrogen and Sulfur in Biomass-Fired Industrial Boilers*. Disputationen äger rum kl. 12 i auditorium Salin, Axelia. Opponent är professor **Peter Glarborg**, DTU, och som kustos fungerar professor **Mikko Hupa**.

TEKNISK KEMI OCH REAKTIONSTEKNIK

Yulia Demidova disputerar i teknisk kemi och reaktionsteknik måndagen den 24 februari på avhandlingen *Terpenoid transformations over gold catalysts*. Disputationen äger rum kl. 13 i auditorium Salin, Axelia. Opponent är docent **Catherine Pinel**, IRCE-Lyon, och som kustos fungerar professor **Dmitry Murzin**.

NORDISK ETNOLOGI

FM **Sonja Hagelstam** disputerar i nordisk etnologi fredagen den 28 februari på avhandlingen *Röster från kriget. En etnologisk studie av brevdialoger mellan frontsoldater och deras familjer 1941–1944*. Disputationen äger rum kl. 12 i auditorium Armfelt, Arken. Opponent är professor **Lars-Erik Jönsson**, Lunds universitet, och som kustos fungerar professor **Anna-Maria Åström**.

HÄLSOVETENSKAP

HVM **Leena Honkavuo** disputerar i hälsovetenskap fredagen den 7 mars på avhandlingen *SERVA AD MINISTRARE. Tjänandets ethos i vårdledarskap*. Disputationen äger rum kl. 10 i Akademisalen, Academill. Opponent är professor **Ingegerd Fagerberg**, Ersta Sköndal högskola, och som kustos fungerar professor emerita **Katie Eriksson**.

ALLMÄN HISTORIA

FM **Kasper Braskén** disputerar i allmän historia fredagen den 7 mars på avhandlingen *The Revival of International Solidarity. The Internationale Arbeiterhilfe, Willi Münzenberg and the Comintern in Weimar Germany, 1921–1933*. Opponent var professor doktor **Stefan Berger**, Ruhr-Universität Bochum, och som kustos fungerar professor **Holger Weiss**.

Vilka jobb behövs?

Att ha ett utmanande och kreativt jobb är för många ett ideal. Men finns det en risk att en sådan inställning till arbete idealiseras?

Det som ibland slår mig är att ett sådant ideal lätt blir ensidigt och att retoriken kring det i värsta fall blir narcissistisk genom att det ständigt är den enskilda individens utmaningar som står i centrum. Arbete ses som ett personligt projekt av självförverkligande där min plikt är att realisera min inre potential. Retoriken om att ”brinna för” sitt jobb ingår som sociologen Richard Sennett skrivit i en arbetsetik som ofta bygger på en logik av hård konkurrens, elitism och rädsla för misslyckanden. Det ses som naturligt att man är villig att jobba övertid. Eftersom arbetet är utmanande är det väl inte mer än rätt att man lägger ner mycket tid på det?

I en essä i tidskriften *Jacobin* påpekar Miya Tokumitsu att hyllandet av den här typen av jobb riskerar att osynliggöra villkoren för att de här jobben finns: vilka jobb är det som utgör förutsättningen för att Steve Jobs ska stå vid ett podium inför Harvard-studenter och predika det kreativa arbetets budskap? Att ”älska sitt jobb” kan bli ett privilegium med sina egna skygglappar. I ett språkbruk som befinner sig galaxer från att brinna för sitt jobb räcker det med att tala om arbete som ”sys-selsättning” eller ”aktivering”. (Praktiken är naturligtvis mycket mera komplicerad än retoriken: många ”kreativa” jobb har dåliga arbetsförhållanden och det är viktigt att inte skyffla undan sådana frågor med hänvisning till att jobbet är ”roligt”). Det som oroar mig är hur lågt betalda snuttjobb rätt ofta i den ”inspirerande” retoriken om kreativt arbete ses som en form av *stödfunktioner* till jobb där människor ”förverkligar sig själva”, satsar på karriären och har svårt att hinna med sin vardag. Låt mig ta ett exempel.

I ett radioprogram hör jag en finlandssvensk profil tala om jobb som hen anser att skulle behövas. Hen säger sig vara i behov av någon som för ut bilen till besiktning medan hen själv gör annat. Hen säger sig också behöva någon som fixar tvätten och någon som tar itu med shoppingen, till exempel någon som köper den där gåvan åt guddottern. Samma profil är noga med att understryka att hen själv behöver få satsa på jobbet. Det är det som är poängen, säger hen, alla ska få göra det de är bra på. I nästa mening säger hen att det viktiga är en problemfri vardag. Vi sätter tid ”på strunt” och det är befängt att en företagsledare stryker skjortor men det här är enligt profilen något man inte ”får” säga eftersom folk då genast tar till brösttoner om ”tjänstefolk”.

Det som är uppseendeväckande här är att profilen å ena sidan understryker att alla ska göra det de är bra på, men samtidigt degraderas vissa sysslor till ”strunt”, saker som ska fås ur världen. Någon, men inte hen, ska befatta sig med detta ”strunt”. Idealet som målas upp är ett samhälle där vissa ostört får ägna sig åt utmanande arbete. De jobbar mycket och passionerat och har knappast tid för mycket annat än jobbet – vardagsstöket måste minimeras. Än de andra? De andra ser till att dessa passionsdrivna får ge järnet.

Den här nedsättande inställningen till andras arbete är inte bara en märklig inställning till människor som jobbar under andra omständigheter än en själv, det som också provocerar mig är föraktet för vardagen som kommer till uttryck. I filosofisk litteratur heter det ibland att nödvändiga sysslor är ett ofrånkomligt slit, en ständig upprepning som tynger ner våra liv och som potentiellt sett slukar upp den tid som kunde ägnas åt mera högstående saker – en skillnad görs mellan vardagens pyssel och arbete som förändrar världen. Den här bilden av vardagen lånar sig utmärkt väl åt tanken att omsorgen om vardagens bestyr därför kan outsourcas till professionella. Frågan som uppstår är vilken sorts ”befrielse” detta skulle innebära? Är det en utopi eller en dystopi att livet utanför jobbet blir en bångstyrig börda som måste managras på bästa sätt för att få det hela att fungera?

Det uppstår en uppdelning mellan människor som servar och människor som ser sig som så viktiga att de har rätt att köpa alla tänkbara serviceformer som underlättar deras hektiska liv.

Det som blir oroande är när ideologin om självförverkligande jobb omsätts i praktiken och vissa tjänster som underlättar vardagen blir ett slags privilegium för ett fåtal som har råd. Min poäng är inte att alla *borde* ha råd (på samma sätt som jag inte anser att idealet är att vi alla skall förvandlas till överarbetade ”professionals”). Det som sticker i ögonen på mig är ett oproblematiserat hyllande av konsumtion som gifter sig med en neutraliserad bild av ”sys-selsättning”, alla former av konsumtion och service är bra eftersom de ger någon arbete, och skatteintäkter dessutom. I praktiken matar en sådan bild en praktik där det uppstår en uppdelning mellan människor som servar och människor som ser sig som så viktiga att de har rätt att köpa alla tänkbara serviceformer som underlättar deras hektiska liv. Följden av detta blir lätt att den som utför denna ”markservice” inte betraktas som en person som också kan ha ett hektiskt liv där det är knepigt att få arbete och liv att gå ihop. Detta osynliggörande är påtagligt i en tid där arbete och arbetsförhållanden individualiseras samtidigt som arbete ingår i ett samhälleligt maskineri där det viktigaste är att skapa jobb.

Som journalisten Rebecka Bohlin skriver i sin bok *De osynliga: om Europas fattiga arbetarklass* är diskussionen om det så kallade livspusslet viktig men ofta utgår denna diskussion från de som har ett tryggt, hyfsat betalt heltidsjobb. ”Hur pusslar man ihop livet när den delade turen innebär arbete från sex på morgonen till åtta på kvällen med en obetald rast på dagen – när nästan inga förskolor har öppettider som stämmer överens med detta? Hur pusslar man när kombinationstjänsten innebär att man har en arbetsplats på morgonen och en annan på eftermiddagen och att restiden där emellan tar flera timmar per dag och räknas som obetald fritid?” ♦

Mari Lindman, doktorand i filosofi, ÅA

MARI LINDMAN FOTO: YLVA GUSTAFSSON

Ambassadör för den nordiska modellen

President Martti Ahtisaari har efter sin tid som republikens president ägnat sig åt fredsarbete på heltid och tilldelades Nobels fredspris 2008. På senare tid har han också jobbat med att lyfta fram den nordiska samhällsmodellen med sitt omfattande välfärdssystem som en förebild för resten av världen. President Martti Ahtisaari kommer i maj att tilldelas värdigheten *politices hedersdoktor* vid Åbo Akademi.

TEXT: MARCUS PREST

Å ena sidan: kontoret ger en känsla av internationell miljö – spartansk inredning, vita ytor, snyggt klädda, avspända, effektiva människor som går omkring med papper och mobiltelefoner, sekreterare som håller koll på tidtabeller och möten. Ur ett angränsande rum hörs diskussioner om vilken politisk expert man ska använda för ett visst uppdrag.

Tiden för den här intervjun är angiven exakt: mellan klockan 15.30–16.00. Frågorna är inlämnade på förhand. Sju minuter innan angiven tid kommer Martti Ahtisaari och medarbetare in från ett Dag Hammarskjöld-seminarium. Martti Ahtisaari är på gott humör, elegant klädd. Hans sekreterare ber mig vänta ett litet tag. Exakt klockan 15.30 tar Ahtisaari emot i sitt arbetsrum. Han tar fram papper där han skrivit ner stolpar som skisser till svar på de insända frågorna.

Å andra sidan: hans mobiltelefon ringer med nokiamelodin, Martti Ahtisaari reser sig, går till sitt arbetsbord, svarar – ”Hallå?”. Det visar sig vara någon som ringt fel. En äldre medborgare som ringde fel nummer och råkade hamna hos innehavaren av Nobels fredspris och Republiken Finlands tidigare president.

Poängen med det här: Vi befinner oss i Norden – trots att miljön ger känslan av internationell kompetens och seriositet är det inte i någon Hollywoodtappning. Vi lever i ett land där de tre senaste innehavarna av presidentämbetet tar spårvagnen, går omkring utan skydd och medborgare av misstag kan ringa presidenten som personligen svarar.

Herr president, med er långa erfarenhet av att se Finland i ett globalt sammanhang, hur skulle ni beskriva Finlands position, det tillstånd Finland befinner sig i år 2014, både i ett politiskt och historiskt perspektiv – vad är det vi står inför?

– Vi befinner oss i en väldigt intressant period. Globaliseringen har pågått med kraft i en tid och det har vår exportindustri dragit stor nytta av. Men nu står vi inför nya utmaningar. Och det är inte bara vi som står inför dem. Till och med Kina befinner sig i en situation där kinesiska investerare investerar i Bangladesh och Vietnam istället för i hemlandet.

– Sammantaget betyder det att vi som nation måste skärpa oss ännu mera. Vi har ju sett hur vissa av våra industrier inte längre kan exportera sina varor som de kunnat tidigare. Vi måste få igång nya företag, och ganska många nya företag har också kommit igång. Det här bety-

President Martti Ahtisaari promoveras till *politices hedersdoktor* vid socialvetenskapliga institutionen, Åbo Akademi

MARTTI AHTISAARI var republiken Finlands tionde president 1994–2000. Han fick Nobels fredspris 2008. Martti Ahtisaari är erkänd som en av världens främsta fredsmäklare. Hans insatser har varit avgörande för fredsprocesserna i bland annat Namibia, Indonesien och Kosovo. Han är grundare av den oberoende fredsorganisationen Crisis Management Initiative (CMI). President Ahtisaari tilldelas värdigheten *politices hedersdoktor* vid Åbo Akademi för sina insatser för fred och för att han är en stark förespråkare för svenskans ställning i Finland. ♦

Arbetsrummet i CMI:s kontor i Helsingfors. Konstverket i bakgrunden är en present av Nelson Mandela. Foto: Marcus Prest.

Man bör inte glömma att vi befinner oss i Norden. Om man tittar efter finns det inga bättre länder i världen än de nordiska länderna.

der också att vi måste satsa på forskning och innovationsarbete och ytterligare förbättra vårt goda utbildningssystem. Och vi måste göra allt möjligt för att underlätta för de som vill börja med företagsverksamhet. Och också uppmuntra unga på alla möjliga sätt för att de ska kunna ta risken som det innebär att starta ett eget företag.

– Om man tittar på det som visas på de start-up-mässor jag besökt ser man att det finns många projekt och produkter som ser väldigt intressanta ut. Det finns fantastiska möjligheter.

– Så jag tror inte att vi behöver vara pessimistiska. I sådana här tider dyker nya intressanta människor upp, inte enbart unga, utan äldre också. Utfallet från Nokia, de som måste gå för en tid sedan, de människorna har bidragit till att det finns mycket kreativa krafter i rörelse. Många av dem har redan etablerat nya företag.

– Politiskt borde man alltså se till att öppna alla möjligheter att satsa på företagande.

Förutom de populistiska partierna verkar det som om alla andra partier, i vårt eget land men också i EU överlag, verkar ha svårt att formulera en större berättelse än att ”det råder dålig stämning”. Vår framtid beskrivs nästan enbart i termer av avveckling av välfärdsstaten. Håller ni med om att det verkar vara svårt för partierna att visa vägen, och i så fall, vad tror ni att läget beror på?

– De senaste opinionsundersökningarna visar att människor inte ser så positivt på sin personliga ekonomiska situation, men allmänt tror samma människor att det kommer att gå bättre för landet. Det är hårda tider och vi måste alla försöka hjälpa till. Jag hoppas att man försöker få fram det som är bäst för vårt samhälle och sedan bildar konsensus kring det.

– Jag minns själv när jag började min första presidentperiod 1994, då hade vi mycket hög arbetslöshet och jag satte upp en arbetsgrupp under **Matti Pekkanens** ledning för att se över läget. Att jag gjorde något sådant blev jag kritiserad för då, man ansåg att jag som president inte borde lägga mig i. Men både **Ahos** och **Lipponens** regering tog tillvara och använde sig av de resultat som vi fick fram med **Matti Pekkanens** arbetsgrupp. Själv reste jag till alla länder dit exportindustrin ville att jag skulle resa för att hjälpa till. Jag blev även kritiserad för detta. Men jag visste att det var en av de saker presidenten kunde göra för att hjälpa till. När jag började var arbetslösheten 450 000, och när jag lämnade ämbetet var siffran 250 000. Målet var att få ner siffran till 200 000 men vi betalade skulderna lite snabbare än planerat. Det var okej för min del, men det drog ner på den inhemska efterfrågan. Vad jag menar med det här är att vi tidigare alltid lyckats skapa konsensus när det varit nödvändigt.

Men är det inte det som är en del av problemet nu: åtminstone i medierna ser det ut som att de interna motsättningarna i landet blir större, industrier säljs och läggs ner, inkomstklyftorna verkar rymma iväg?

– Man bör inte glömma att vi befinner oss i Norden. Om man tittar efter finns det inga bättre länder i världen än de nordiska länderna. Jag tänker på välfärdsmodellen med fri, bra sjukvård, utbildning och så vidare. Det viktiga är att vi ger alla en möjlighet att klara sig. Men man måste samtidigt som individ använda den givna möjligheten, det måste vi säga tydligt och klart. Var och en måste använda den.

Ni betonar det individuella ansvaret?

– Ja. Det betyder bland annat att man måste förstå att utbildningen fortsätter hela livet. Man kan inte inbilla sig att det man lärt sig i grundskolan eller en enda utbildning räcker till genom hela vuxenlivet. Att utbilda sig utvecklar samtidigt en hälsosam självkänsla och ett gott självförtroende.

Vad anser ni om utbildningens betydelse – särskilt den humanistiska utbildningens betydelse som just nu verkar få kämpa för att bekräfta sitt värde?

– Vad man än studerar rekommenderar jag att man utnyttjar möjligheten att förkovra sig i ett par humanistiska ämnen, antingen under studierna eller efter studierna. Man måste ha humanistiska kunskaper, om inte annat så för att leva ett gott liv.

Ni är känd som försvarare av det svenska språkets ställning i Finland. Hänger den hätska attityden mot svenskan ihop med det ekonomiska läget, stämningen i tiden överlag eller något annat?

– För min egen del anser jag att vi måste följa med att vilken regering som än sitter, noggrant sköter sin uppgift att ta hand om det svenska språkets ställning i Finland. Det är regeringens konstitutionella plikt.

– Rent allmänt råder det en hätskare stämning överallt. Det är något jag hoppas att även medierna tänker på, i meningen att man inte skapar konflikter där det inte finns sådana bara för att generera läsarintresse.

– Det här är också en sak som är viktig för att behålla en allmän konsensus i landet. Vi får inte tappa bort oss och förlora insikten om att vi har konsensus i viktiga saker.

Ni beskrivs av Tony Blair, i Tony Blairs memoarer, som mycket kompetent och ödmjuk – omdömet hör ihop med ert fredsarbete i Nordirland. Vad innebär ödmjukhet i arbetet som fredsförhandlare? Håller ni med om Blairs omdöme?

– För det första måste jag säga att jag beundrar Tony Blair. Han har fått mycket kritik, men om han inte skulle ha varit så aktiv och bestämd skulle fredsförhandlingarna inte ha fått det goda resultat de fick.

– Och om Tony Blair tycker att jag är kompetent har jag inget att invända mot det. Jag kollade också upp det där stället du nämner, han använder ordet ”modest”. Man kan kanske säga att om man vill använda sitt deltagande i fredsförhandlingar som en egotripp är man på fel ställe. Jag visar sådana människor dörren.

– Om jag utvecklar det där med att vara ”modest” – man kan ta det så här: Vi hade nyss problem med värmeelementen här i rummet, det blev kallt. Vi ringde en montör som kom och reparerade dem åt oss. Och jag måste säga att det alltid är trevligt att se ett proffs i arbete. Ett proffs har inget behov av något egotrippande. Montören visste vad han skulle göra, han var effektiv, mycket professionell. Det är så jag vill att arbete ska skötas. Det gäller också i fredsarbetet. Vi hjälper till med det praktiska. Det är parterna själva som måste komma överens.

– När det gäller Nordirland brukar jag säga på engelska ”*We received the political process when it was at the intensive care unit, we returned it back after one year, not outside the hospital, but to the general ward*”. Det betyder alltså att processen inte var avslutad när vi lämnade över den, men den var hanterbar.

Är det här en beskrivning som gäller allt fredsarbete?

– Det är många gånger relativt lätt att sköta förhandlingarna, det svåra är själva fredsbyggandet. Det betyder att vi måste vara på plats också efter förhandlingarna och vara beredda att bistå med praktiska lösningar. Som med Aceh, där vi med CMI arbetade mellan 2005 och 2012. Alla var efter en tid ivriga på att skriva under fredsavtal, men sedan började det svåra. Man valde in människor till parlamenten, som skulle leda administrationen, människor helt utan erfarenhet, som aldrig har gjort något administrativt i sitt liv, ingenting ditåt. De nyvalda rekryterade vänner för att ge dem bra jobb men snart märkte man att vännerna inte kunde producera någonting. Då fick man börja titta efter människor som kanske har lite annorlunda politiska synpunkter, men som är professionella och kanske kan åstadkomma resultat.

Foto: CMI.

Generalsekreterarens specialsändebud i Namibia hälsar på indiska poliser med fredsövervakningsuppgift, 1989. Foto: UN Photo.

Så behovet av att sköta administrationen stärker en mera professionell inställning. För små länder går det inte att göra som i USA, där man kan byta ut hela administrationen efter ett val. I små länder måste man använda de sakkunniga som finns i landet, och mängden är begränsad. Den långa processen är viktig, det görs misstag, men det är en lärandeprocess. För oss som fredsmäklare innebär det också att vi lär oss att förstå situationen mycket bättre.

– Jag brukar ta den nordiska modellen som exempel. Vi har administratörer i våra ministerium som måste kunna tjäna vilken regering som helst. Om det inte går att arbeta med regeringen får de lov att hitta arbete någon annanstans. Professionalismen är enormt viktig. Jag är själv tjänsteman.

Hur ser ni på ert arbete som fredsmäklare? Upplever ni att världen går i en bättre riktning eller upplever ni arbetet som ett ständigt släckningsarbete, eller kanske ni upplever det på ett helt annat sätt?

– Om man räknar det totala antalet konflikter har kanske antalet minskat. Men det finns fortfarande alltför många odemokratiska länder i världen.

– Det jag själv vill visa, därför har jag kommit med den här pamfletten, *A Recipe for a Better Life – Experiences from the Nordic Countries*, är att vi i Finland gått från ett fattigt land till att bli ett av de rikare i världen, liksom alla andra nordiska länder. Vår modell innebär bland annat att se till att sköta landet så att inte inkomstskillnaderna ökar, som de gjort i USA. Det är sorglig att se hur ojämlikheten där har ökat. Den har ökat i många andra länder också, även i våra nordiska länder. Vi måste se till att vi håller utvecklingen under kontroll. Därför att alla jämförelser man gjort, och det finns en enorm mängd dokumentation, visar att det är det nordiska systemet som skapat alla de möjligheter vi nu ser möjliga, och samtidig också gjort en ekonomisk tillväxt och en innovativ samhällsutveckling möjlig.

– *The Economist* skrev ju ifjol att om man vill uppleva den amerikanska drömmen ska man flytta till Norden, det vill säga om man vill uppleva ett samhälle där alla har likadana möjligheter att lyckas. Det är en sorglig historia vi ser i USA, där skillnaden mellan de enormt rika och medelklassen blivit extrem. Medelklassens position har blivit mycket svår, för att inte tala om minoriteternas möjligheter vad gäller till exempel utbildning. USA är ett helt annat land idag än vad det var när jag bodde där mellan 1977 och 1991. Jag hoppas att USA kommer tillbaka – för som det är där nu är det inget exempel att ta efter.

– Det är därför jag producerat den här pamfletten. Jag vill visa det nordiska exemplet som en förebild för resten av världen.

Vad tror ni att det är som gjort den nordiska modellen möjlig att förverkliga?

– Att den nordiska modellen blivit en framgång har berott, och beror fortfarande på en samhällskonsensus. Att det varit möjligt att förverkliga modellen beror på socialdemokraternas arbete i våra länder, socialdemokratin såg till att systemet kom igång. Men att modellen förverkligats hör också ihop med att man etablerat konsensus bland alla viktiga partier om att det är så här vi vill ha det, att alla ska vara delaktiga och ha samma möjligheter. Ingen har på allvar motsatt sig systemet. ♦

Martti Ahtisaari med Förenta nationernas generalsekreterare Boutros Boutros-Ghali, 1992. Foto: UN Photo/John Isaac.

Länkar

The Economist artikel om den nordiska modellen:

<http://www.economist.com/news/leaders/21571136-politicians-both-right-and-left-could-learn-nordiccountries-next-supermodel>

President Ahtisaaris tal vid mottagandet av Nobels fredspris:

http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/2008/ahtisaari-lecture_en.html

A Recipe for a Better Life - Experiences from the Nordic Countries

<http://www.futureworldfoundation.org/Content/Article.aspx?ArticleID=6919>

Matkalla

Martti Ahtisaaren tarina
Biografi av **Katri Merikallio** och **Tapani Ruokanen**.

MARTTI AHTISAARIS väg från evakueringen från Karelen som liten pojke under kriget till att bli fredsförhandlare i Afrika, Finlands president och mottagare av Nobels fredspris. Helheten är allmänbildande. Förutom ett porträtt av Martti Ahtisaari får läsaren en bild av fredsarbetet, Ahtisaaris kvaliteter som fredsmäklare, processerna i FN och Ahtisaaris tid som president.

CMI – Martti Ahtisaari Centre

Fritt översatt från hemsidan (<http://www.cmi.fi>): "CMI, Crisis Management Initiative är en ideell självständig finländsk organisation som arbetar för att lösa konflikter och bygga en hållbar fred.

CMI grundades av president Martti Ahtisaari år 2000. CMIs huvudkontor finns i Helsingfors, verksamheten pågår över hela världen. ♦

Thomas Götz

Nya hedersdoktorer vid ÅA

I samband med doktorspromotionen den 23 maj 2014 promoverar Åbo Akademi sammanlagt 14 hedersdoktorer. Universitetet hedrar en person med ett hedersdoktorat antingen på grund av personens gedigna vetenskapliga meriter eller som erkänsla för betydande insatser i samhället.

President **Martti Ahtisaari** är en av hedersdoktorerna. Vi ger korta presentationer av de övriga hedersdoktorerna på de kommande uppslagen.

Till filosofie hedersdoktor vid humanistiska fakulteten promoveras:

Dr. Thomas Götz

Thomas Götz är Förbundsrepubliken Tysklands ambassadör i Finland sedan november 2011. Han är filosofie doktor i språkvetenskaper och har en lång karriär som diplomat. Under åren 2008–2011 var Götz direktör för tyska utrikesministeriets avdelning för kultur och kommunikation.

Till filosofie hedersdoktor vid humanistiska fakulteten promoveras:

Professor emeritus Stig Strömholm

Stig Strömholm är en internationellt erkänd jurist och vetenskapsman. Han har bland annat varit Uppsala universitets rektor, professor i civilrätt med internationell privaträtt och har haft många förtroendeposter i vetenskapliga samfund. Strömholm är även författare och litteraturkritiker.

Till psykologie hedersdoktor vid institutionen för psykologi och logopedi promoveras:

Professor Nadine Martin

Nadine Martin leder Eleanor M. Saffran Center for Cognitive Neuroscience vid Temple University i Philadelphia, USA. Hon är internationellt erkänd för sin afasiforskning.

Stig Strömholm

Nadine Martin

När rätten möter verkligheten

Bistånd är en verksamhet som är politiskt kontroversiell och lätt att misslyckas med. Mitt i den här världen står en ÅA-doktor i filosofi.

Text: Erik Hallstensson

Nästa år avslutas FN:s tribunal för brott begångna under inbördeskriget och folkmordet i Rwanda. Mellan 1997 och 2012 har tribunalen åtalat 75 personer och dömt 65 av dessa till ansvar för konflikten där 250 000 kvinnor uppskattas ha våldtagits och runt en miljon människor dödade. Borgmästaren **Jean-Paul Akayesu** var den förste någonsin att dömas av en internationell domstol för folkmord och brott mot mänskligheten. Tribunalen avkunnade också den första domen mot en statschef någonsin när Rwandas förre premiärminister **Jean Kambanda** 1998 dömdes till livstids fängelse.

Rättssystem värda namnet strävar efter att fungera med ett förtroende från andra i samhället. Det förtroendet är beroende av att domstolar och polis strävar efter att vara oberoende och stå vid sidan av konflikter. I Rwanda fanns efter inbördeskriget inga institutioner som kunde hävda något oberoende från katastrofen 1994. Förutom FN:s tribunal inrättades de kontroversiella Gacacadomstolarna för att komma till rätta med såren efter kriget. De här domstolarna var lokala och tanken var att folket självt skulle döma de som deltagit i folkmordet. De flesta som dömdes gick utan straff efter att ha erkänt och berättat vad som hänt. Bland andra människorättsorganisationen Human Rights Watch har kritiserat Gacacaprocesserna för att vara rättsosäkra och utan klar fördelning av ansvar. Andra har i olika hög grad försvarat processerna som ett rimligt sätt att söka försoning.

Joakim Molander disputerade 2002 i filosofi vid Åbo Akademi med avhandlingen *Straffets grammatik*. Han kom till Åbo Akademi 1991 eftersom hans nuvarande fru studerade vid Åbo Akademi.

– Till en början hade jag tänkt prova en termin men jag trivdes så bra på filosofiska institutionen att jag stannade i Åbo i fem år. Frågan om straffets rättfärdigande intresserade mig eftersom jag såg den som moraliskt problematisk. Man tillfogar ju avsiktligt en annan person ”smärta”. Samhällsdebatten om hur detta rättfärdigas var dessutom väldigt polemisk. Å ena sidan tycker man att straffet kan rättfärdigas som en slags hämnd och avskräckning och å andra sidan att det främst kan motiveras om den kriminelle hjälps ut ur sin brottslighet, säger Molander.

Idag arbetar Molander som biståndschef vid den svenska ambassaden i Rwanda. Han är ansvarig för 230 miljoner kronor (ungefär

26 miljoner euro) som årligen ska användas till demokratiprojekt, mänskliga rättigheter, miljöfrågor, utveckling av den privata sektorn och högre utbildning. Att ha doktorerat på en fråga om rätt och straff och arbeta i ett samhälle som försöker få ett grepp om ett smärtsamt förflutet innebär att ta problemen på ett annat sätt än många andra.

– De flesta som arbetar med bistånd har studerat nationalekonomi och statskunskap, vilket givetvis präglar deras världsbild och syn på utvecklingsfrågor. Som filosof ser jag ibland lite annorlunda på både utvecklingsfrågorna och administrationen som styr biståndet. Jag tror till exempel att jag är lite mer lyhörd för hur mottagarna själva upplever sina problem och hur de beskriver sin verklighet än många av mina kollegor. Jag propagerar ofta för mer kvalitativa metoder när vi planerar biståndsinsatser och följer upp resultat. Jag tenderar också att lägga större vikt vid processer än produkter. Mottagarna måste till exempel ofta involveras i planering och uppföljning för att påverka biståndsinsatserna och få en möjlighet att bättre förstå syftet. Det här förhållningssättet präglas av en socialkonstruktivistisk grundsyn som jag fick under mina studier, och som jag inte delar med alla minna biståndskolleger, säger Molander.

Arbetet i Rwanda fick Molander efter att ha börjat på den svenska biståndsmyndigheten Sidas sekretariat för utvärdering. Karriären gick vidare till den svenska ambassaden och stödet till demokrati och mänskliga rättigheter i Bosnien och Hercegovina, en annan region som slitits sönder av inbördeskrig. Den bosniska statsdomstolen inrättade en kammare för krigsförbrytelser som blev en av Molanders arbetsmiljöer. Molander har också forskat vid Åbo Akademi inom det tvärvetenskapliga projektet Legitimitet och moral.

Många möten

En typisk arbetsvecka för en biståndschef är ganska lik den för andra diplomater. Molander leder en grupp av sju svenska och rwandiska handläggare.

– Vi representerar ambassaden hos den rwandiska staten, andra givare och organisationer som FN och Världsbanken. Arbetet består mest av externa och interna möten, och det är sant att diplomater går på många cocktailmottagningar – det blir ofta ett par kvällar i veckan. Huvudsyftet är inte att dricka drinkar utan att diskutera arbetet under lite mer avslappnade former, säger Molander.

Foto: Stefan Rova.

En så kallad dialogklubb möts i Kabagari, Rwanda. The Institute of Research and Dialogue for Peace (IRDP) har skapat dialogklubbar som en del i arbetet med att hjälpa rwandier att konfrontera sin mörka historia och bidra till landets omfattande försoningsprocess.

Mellan 2006 och 2011 har antalet fattiga i Rwanda minskat med en miljon till något under hälften av befolkningen. Rwanda är den tionde snabbast växande ekonomin i världen sedan år 2000.

– Det är en exceptionellt stor fattigdomsminskning som möjliggjorts av ett omfattande bistånd och ekonomiska reformer. 2012 rankades landet också som det minst korrupta på den afrikanska kontinenten av Transparency International. Reformerna har genomdrivits

i snabb takt av en regering som domineras av ett parti. I kombination med svaga, statligt reglerade medier och ett svagt civilsamhälle innebär det att kritik av och debatt om politiska vägval har varit starkt begränsade. Rwanda får ofta kritik av Amnesty och Human Rights Watch. Samtidigt menar många att reformerna varit nödvändiga för att återuppbygga statens legitimitet och den sociala sammanhållningen sedan 1994, berättar Molander.

Håkan Andersson

Martin Tamcke

Till pedagogie hedersdoktor vid pedagogiska fakulteten promoveras:

Professor emeritus Håkan Andersson

Håkan Andersson, professor emeritus i pedagogik, har varit bland annat första rektor vid Österbottens högskola vid Åbo Akademi och har innehaft ett flertal förtroendeposter i samhället, bland annat som ordförande för Svenska Litteratursällskapet i Finland. Andersson var en av nyckelpersonerna då pedagogiska fakulteten grundades 1974.

Till teologie hedersdoktor vid teologiska fakulteten promoveras:

Professor Martin Tamcke

Martin Tamcke är professor i *Ecumenical Theology and Oriental Church and Mission History* vid Georg-August universitetet i Göttingen, Tyskland. Hans expertis i östliga kyrkor samt deras relation till islam är en resurs för teologiska fakulteten vid Åbo Akademi som 2015 startar upp magisterprogrammet Children of Abraham.

Till politices hedersdoktor vid handelshögskolan promoveras:

Docent, professor emeritus Peter Ingwersen

Peter Ingwersen är en internationellt erkänd forskare och profil inom informationsvetenskap och information management. Kärnan i hans forskning finns inom informationssökning, informetri och webbometri.

Till politices hedersdoktor vid statsvetenskapliga institutionen promoveras:

Professor emeritus Sören Holmberg

Sören Holmberg är professor emeritus vid Göteborgs universitet. Han är en av vår tids mest betydande nordiska statsvetare och en internationell föregångare inom intervju- och frågeundersökningar. Parallellt med sin framgångsrika forskarbana har Holmberg profilerat sig som en legendarisk vaxexpert och politisk kommentator.

Peter Ingwersen

Sören Holmberg

Joakim Molander med National University of Rwandas rektor, professor **Manasse Mbonye**. Bilden till höger: huvudstaden Kigali i Rwanda – världens tionde snabbast växande ekonomi.

Eroderad politik

Trots framgångarna är Rwanda fortfarande en av världens fattigaste länder. Den auktoritära politiken är enligt många bedömare ett hot mot stabiliteten i landet. I svensk utvecklingspolitik betraktas sådana restriktioner som en form av fattigdom, och Sverige ger ett omfattande demokratistöd till Rwanda. Bistånd kritiseras ofta för att göra framför allt afrikanska samhällen beroende av pengar från väst och för att vara en korrupt verksamhet.

– Bistånd är en komplicerad och mångfacetterad verksamhet. Det är omöjligt att dra allt bistånd över en kam och svartvita omdömen, vare sig positiva eller negativa, är alltid starkt förenklade. Risken för korruption och ineffektivitet finns alltid med bistånd till fattiga länder. Därför går en stor del av medlen, och givarnas arbetstid, åt till att stödja institutionell och ekonomisk utveckling. Till exempel är nästan alla riksrevisionsmyndigheter i Afrika uppbyggda med givarmedel och stora summor satsas på att bygga upp solida system för offentlig styrning. Utan tvekan skulle alla sådana här strukturer vara betydligt svagare utan bistånd. De maktstrukturer som genererar korruption skulle finnas där både med och utan bistånd, vilket är uppenbart

© Bigstock

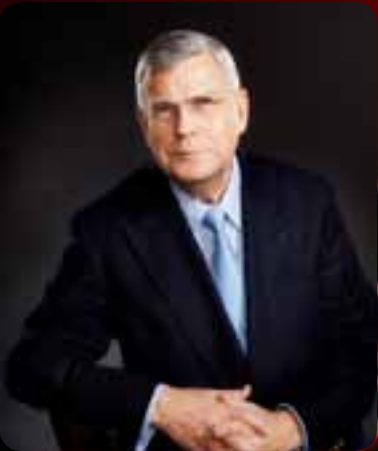
i fattiga länder som inte får bistånd, och inte ett främmande fenomen i rikare länder heller. När det gäller biståndsberoende så är det få afrikanska länder som vill vara beroende av ”allmosor” från västländerna. Rwanda är ett bra exempel på ett land som använder biståndsmedel på ett effektivt sätt med målet att vara helt oberoende av bistånd 2020. Tyvärr finns det många andra regimer som brottas med så stora inhemska politiska problem och problematiska maktstrukturer att de inte förmår utveckla sina länder. I dessa fall kan makteliten försöka dra personlig fördel av bistånd och nöja sig med *status quo*. Biståndet skapar inte denna situation, men kan verka för att på lång sikt förändra den. För det mesta brukar biståndsgivarna i sådana situationer försöka kanalisera pengar direkt till fattiga människor genom till exempel FN-systemet eller civilsamhällsorganisationer. Men samtidigt måste man ju försöka arbeta med statsapparaten eftersom bistånd via utländska organisationer inte är en långsiktig lösning på ett lands problem, säger Molander.

När Molander började arbeta vid Sida 2002 var ambitionen att öka biståndets effektivitet genom att låta mottagare identifiera utvecklingsproblem, samordna givare och leda politiken. Givarna skulle arbeta mindre med egna projekt och i högre grad stödja utvecklingsländernas egna myndigheter, helst genom direkta bidrag till ländernas budgetar. Den här politiken ledde till Parisdeklarationen för biståndseffektivitet från 2005. Sedan dess har biståndspolitikerna internationellt sett gått åt ett annat håll.

– Den här politiken har under de senaste åren börjat erodera. Inte minst på grund av västvärldens finansiella problem har det återigen blivit viktigare för givarna att påvisa för sina skattebetalare att just deras pengar ger konkreta resultat. Det innebär en återgång till bilaterala projekt där det finns en tydlig koppling mellan biståndspengar och resultat. Det har också inneburit en ökad fokusering på enkelt kommunicerbara och kvantifierbara resultat och resultatrapportering. Regeringarna i givarländerna har under de senaste åren också blivit mer skeptiska till utvecklingsländernas förmåga att driva en effektiv utvecklingspolitik, vilket lett till att mer resurser kanaliseras till främst privatsektorutveckling. I vissa fall är detta ett maskerat sätt att stödja det egna landets privatsektor, vilket blivit mer attraktivt när utvecklingsvärldens ekonomiska tillväxt nu är snabbare än västvärldens, avslutar Molander. ♦

Leena Kartio

Tor Bergman

Till politices hedersdoktor vid rättsvetenskapliga institutionen promoveras:

Kansler, professor emerita Leena Kartio

Leena Kartio var den första kvinnliga universitetskanslern i Finlands historia då hon valdes till kansler för Åbo universitet 2000. I sin forskning har hennes specialområden varit sakrättens allmänna läror, fastighetsomsättning och jordlega.

Till filosofie hedersdoktor vid institutionen för naturvetenskaper promoveras:

Bergsrådet Tor Bergman

Tor Bergman har gjort en lång karriär inom näringslivet. Han har fungerat som verkställande direktör i många företag, och varit medlem i ett antal styrelser och förvaltningsråd inom främst finanssektorn och industrin. Han är diplomingenjör från Åbo Akademi.

Till filosofie hedersdoktor vid institutionen för naturvetenskaper promoveras:

Professor Jan-Erling Bäckvall

Jan-Erling Bäckvall är en internationellt erkänd forskare och anlitad gästforskare i Europa och USA. Hans forskning är främst inriktad på studier av metallorganiska reaktioner, särskilt inom området asymmetrisk syntes med övergångsmetallkatalys. Han är ledamot i många erkända vetenskapssocieteter samt Nobelkommittén för kemi.

Till filosofie hedersdoktor vid institutionen för biovetenskaper promoveras:

Professor Thomas Rades

Thomas Rades är professor i läkemedelsdesign och läkemedelstillförsel vid farmaceutiska fakulteten vid Köpenhamns universitet. Han är en internationellt framgångsrik forskare inom fysikalisk farmaci.

Jan-Erling Bäckvall

Thomas Rades

Ett samhälle utan dödande är möjligt

Det kommer att ta ett tag, men det är möjligt att nå ett samhälle där ingen dödar någon annan. Det menar Joám Evans Pim, chef för det internationella nätverket Center for Global Nonkilling och doktorand vid Åbo Akademi.

TEXT OCH FOTO: KLAS BACKHOLM

Joám Evans Pim skrattar när vi betar av de frågor jag listat för vårt möte. Temat för dagen är nonkilling, som något klumpigt översatt till svenska kanske kan kallas icke-dödande eller helt enkelt att inte döda. Evans Pim är van att debattera konceptet med tvivlare, det hör liksom litet till jobbet, och jag får erkänna att jag varit litet skeptisk när jag funderat på tematiken inför mötet. En värld där ingen människa skulle döda någon annan är ju en fin vision, men inte är det väl möjligt att genomföra i praktiken?

– Visst är det möjligt! Men ska man prata om samhällen helt utan dödande krävs nog förändringar på många nivåer i våra liv. Det är klart att vi inte kommer att lyckas nå målet på en generation, men på lång sikt är det nog möjligt i praktiken.

Hur det här ska gå till återkommer vi till litet senare, men först behöver vi väl reda ut begreppen. Centret som Evans Pim jobbar på heter Center for Global Nonkilling. Icke-dödande är inte helt samma sak som ickevåld (*nonviolence*) eller fred (*peace*), men de tre begreppen är förstås nära sammankopplade. Det som gör att Joám Evans Pim själv föredrar begreppet icke-dödande är att det är det enda av de tre som är direkt mätbart.

– Icke-dödande är klart avgränsat, det handlar krasst sagt om att man mäter antalet dödade. Samtidigt är ju dödande den mest allvarliga och absoluta formen av våld. Vad det gäller de två andra begreppen finns det däremot utrymme för diskussion om vad de egentligen innebär.

Ett icke-dödande samhälle ska därmed enligt Evans Pim ses som ett samhälle där ingen dödas – men också som ett samhälle där inga hot om dödande förekommer, där olika förutsättningar, som kriminalitet, som vi vet att leder till dödande inte existerar, samt där inga vapen som är designade för att döda tillverkas.

Joám Evans Pim finns till vardags i Spanien, där han arbetar för nätverket Center for Global Nonkilling. Centret har funnits sedan 1994, och är uppbyggt ungefär på samma sätt som så många andra nätverk inom den akademiska världen. Det är finansierat via olika bidrag och stipendier, och Evans Pim är den enda direkt anställda just nu. Han jobbar från sitt hem, och har fullt upp med att hålla massor av bollar i luften.

– Just nu har vi ungefär 700 experter på icke-dödande runtom i världen kopplade till nätverket, och 19 olika forskningskommittéer. Jag jobbar med att hålla kontakten till dem, söka pengar, koordinera seminarier och så vidare.

Identifiera riskfaktorer

Men tillbaka till centrets grundfråga – hur kan vi då nå en värld utan dödande? Evans Pim förklarar lugnt att det finns ett och annat att göra. En kombination av stora och små åtgärder behövs, vissa som tar mycket tid och energi, andra som är relativt lätta att dra igång med. Det mest konkreta är regionala åtgärder, som snabbt kan komma igång och som kräver relativt små resurser. Evans Pim tar ett

exempel på åtgärder från en fallstudie i Brasilien med en riskfaktor för dödande som inte är alltför obekant för oss finländare:

– Där ville man åtgärda tillgången på alkohol under vissa tider på dygnet. Den konkreta åtgärden man tog till var att dra ner på antalet affärer som sålde alkohol dessa tider, och också begränsa försäljningstiderna mer är tidigare. Resultaten kunde man direkt se i uppföljningar. Antalet dödade i regionen minskade med 50 procent under de sex första månaderna efteråt.

Joám Evans Pim förklarar att det centrala för den som studerar temat icke-dödande är att man både ser på de mekanismer som kan dra ner på antalet dödade och på de bakomliggande orsakerna till att dödande förekommer till att börja med.

– I en annan fallstudie, i Sydafrika, såg man också att alkoholen var orsaken till dödandet i en region. Men då man sen såg närmare på problematiken kom det fram att alkoholen inte var grundproblemet. Alkoholanvändningen var så hög eftersom det inte fanns något annat att göra – inga jobb, inga möjligheter till jordbruk, och så vidare.

Vi behöver tänka om

De enkla, snabba åtgärderna för att nå samhällen utan dödande handlar alltså med andra ord om initiativ kring teman som är gamla och bekanta, som alkohol och utanförskap. Men i kombination med dessa nämnde ju Evans Pim också större och mer långsiktiga globala åtgärder. Då jag tar upp dem till diskussion blir han allvarsam.

– Den biten handlar inte så mycket om direkta åtgärder, utan mera om att vi människor behöver tänka om. Huvudproblemet idag är att vi tar dödande för givet, att det är något som är i människans natur och därför inte går att göra något åt. Men nu börjar allt fler experter lyfta fram bevis som tyder på att vi egentligen är fredliga av naturen, inte aggressiva.

– Vi kan jämföra det med sjukdomar. Har du en sjukdom men inte förstår att det är en sjukdom utan tror att det är en naturlig del av dig, så fokuserar du förstås inte på att reda ut orsakerna till den och hur du ska kunna behandla den. Dödande ska alltså ses som ett problem, inte som en del av den mänskliga naturen.

Evans Pim berättar att det inte gjorts någon global undersökning som verkligen visat att majoriteten av världens befolkning ser aggressiviteten som en naturlig del av människans natur. Idag syns den attityden istället främst i tankandet hos beslutsfattare runtom i världen.

– Så länge som de som tar de stora besluten har grundinställningen att dödandet är en del av vår natur och inte går att göra något åt, tas inte heller tillräckligt många beslut som i längden kunde bidra till samhällen där dödande inte förekommer.

På Center for Global Nonkilling försöker man göra sitt för att få den här attitydförändringen till stånd. Just nu handlar det till största delen om forskning, genom att försöka se till att ge det stöd man kan till de forskare runtom i världen som vill fokusera på temat. Det handlar om att berätta om vettiga metoder som prövats på annat håll, och att visa för forskarna hur de kan få sina lokala besluts-

fattare att förstå forskningsresultaten. Men på centret vill man också jobba mera direkt med frågan.

– Mängden tillgänglig statistik varierar mycket i olika regioner. Vi vill samla in direkta siffror på hur mycket dödande som förekommer i olika samhällen, och information om åtgärder som gjorts och som lett till att dödandet minskat – allt för att vi ska kunna lära oss av vad andra gjort, säger Evans Pim.

Bomärken och aggressivitet

Förutom arbetet med centret är Evans Pim sedan knappt ett år doktorand vid socialvetenskapliga institutionen vid Åbo Akademi. Fred och icke-dödande är temat där också – men på en mer jordnära nivå.

– Jag ser bland annat på hur olika beteenden där man märker ut områden är kopplade till en funktion som går ut på att minska aggressivt beteende. Hos djur kan det handla om lukt- eller rivmärken i naturen, hos människor till exempel det som på svenska kallas bomärken, på finska *puumerkki*, berättar spanjoren och skrattar gott åt sina språkkunskaper.

Exakt hur detta projekt ska byggas upp är ännu oklart, men visst måste det väl finnas något i denna tematik. Alla som någon gång har levt i en liten by i Svenskfinland har förmodligen sina egna erfarenheter om vilka grannar som sedan generationer tillbaka inte pratar med varandra på grund av ett råmärke eller staket som kanske inte är placerad exakt där det borde. Men den diskussionen sparar vi till nästa gång, då Joám Evans Pim har hunnit titta litet mera på sina forskningsfrågor. ♦

▼ Joám Evans Pim

- är chef för nätverket Center for Global Nonkilling
- bor och verkar i Spanien
- har forskat inom bland annat antropologi och statskunskap
- har arbetat som journalist
- är doktorand vid Åbo Akademi
- föreläser inom magisterprogrammet för fredsstudier PEACE vid Åbo Akademi

Till filosofie hedersdoktor vid institutionen för informations-
teknologi promoveras:

Professor Grzegorz Rozenberg

Grzegorz Rozenberg är professor i datavetenskap vid universitetet i Leiden, Nederländerna. Han är en av världens ledande forskare i teoretisk datavetenskap och *natural computing*, en vetenskapsgren han bidragit till att definiera och utveckla.

Till teknologie hedersdoktor vid institutionen för kemiteknik promoveras:

Professor Christodoulos A. Floudas

Christodoulos A. Floudas är professor i kemiteknik vid Princeton University i USA. Han är en av de internationellt mest framstående och citerade forskarna inom kemiteknik, speciellt matematisk modellering och optimering av komplexa system.

Grzegorz Rozenberg

Christodoulos A. Floudas

Farida Anwar från Pakistan och Hasan Habes från Cypern har båda varit i Finland i två år. De håller som bäst på med att avsluta sina magisteravhandlingar inom magisterprogrammet för fredsstudier PEACE vid Åbo Akademi. **Ingrida Grigaitytė** från Litauen har hunnit litet längre, hon är doktorand och har bott i Finland i åtta år nu. Farida och Hasan satt med på Joám Evans Pims föreläsningar förra läsåret, och har alltså hört hans tankar om icke-dödande samhällen.

– Det var nog första gången jag hörde talas om hela konceptet. Då jag hörde det första gången kändes det som att det var något luddigt, som är omöjligt att uppnå. Men så småningom, då vi nu har tagit flera kurser om icke-våld, har jag blivit mer och mer övertygad om att till exempel Pakistan kunde bli ett samhälle utan våld. Så varför inte då också ett samhälle helt utan dödande, säger Anwar.

– Jag håller med, då Joám började berätta om icke-dödande tänkte jag att hur kan det vara möjligt att inga människor skulle döda varandra. Men sen frågade han om jag själv har dödat någon – och nej, det har jag ju inte – eller om någon i min släkt har dödat någon. Så då man tänker på det ser man ju inte att människor i ens omgivning dödar varandra så där i vardagen. Och det var då som tanken väcktes, att jo, det där med icke-dödande kan vara möjligt, berättar Habes.

– Konceptet icke-dödande är ju något du inte hör talas om varje dag, medan dödande är något vi är vana med att höra om. Men som ni redan sa, människor är kapabla att lösa sina konflikter med konstruktiva metoder, utan att ta till våld, så det är nog möjligt att lösa problem utan att gå ut och döda någon, säger Grigaitytė.

TEXT OCH FOTO: KLAS BACKHOLM

Alla tre tycker att man i den offentliga diskussionen, och då främst i medierna, fokuserar på det negativa som våld och dödande. Därmed får inte vanligt folk därute tillräckligt med information om att det finns ett koncept som icke-dödande, och fortsätter tro att vi människor nu bara en gång för alla är våldsamma. Så hur ska man då komma runt det här problemet? Utbildning och envishet, svarar de alla tre på samma gång.

– Om man lägger ner tid på att ta in kurser med temat icke-dödande redan under de första skolorna så lägger man grunden för framtiden. Men vad vi har lärt ut fram till idag på till exempel historiektionerna handlar om krig. Då jag tänker på vad jag kopplar samman med ordet historia så är det just världskrigen och våra egna konflikter på Cypern, säger Habes.

– Och utbildningen borde komma in redan tidigare i livet, därhemma, när det gäller vilken typ av lekar föräldrarna uppmuntrar. Att inte se det som en naturlig sak att barnen leker aggressivt eller med vapen, utan att försöka styra in dem på andra sätt att leka, lägger Grigaitytė till.

– Det handlar om ett paradigmskifte – om du tror att icke-dödande är möjligt, så gå ut och börja jobba för det, och så kan det vara verklighet om kanske 100 år. Men du måste vara envis. Då jag själv nyligen besökte min familj i Pakistan passade jag på att visa upp ett frågeformulär om icke-dödande som vi använder i studierna, och de frågorna väckte en minst sagt livlig diskussion. De frågade ut mig om vad det egentligen är jag studerar, en värld utan dödande kommer ju ändå aldrig att bli verklighet, är det du som ska rädda Pakistan och så vidare – men det är något som man bara får ta, säger Anwar. ♦

”Du måste vara envis!”

– Det handlar om ett paradigmskifte – om du tror att icke-dödande är möjligt, så gå ut och börja jobba för det, och så kan det vara verklighet om kanske 100 år. Men du måste vara envis, säger Farida Anwar, Ingrida Grigaitytė och Hasan Habes.

Kyrkan i landet Frälsaren

TEXT OCH FOTO: ERIK HALLSTENSSON

Den 2 februari var det presidentval i El Salvador, landet som döpts till Frälsaren. I valet kandiderade politiker från landets tre största partier. FMLN, den marxistiska gerillan som lade ned vapnen vid inbördeskrigets slut 1992, vann det förra presidentvalet 2009 med den moderate kandidaten **Mauricio Funes**. FMLN vill öka takten och tyngden i vänsterreformerna och övervägde inför valet vilken kandidat som samtidigt kan få en majoritet av rösterna.

FMLN:s motståndare från den gamla högern, ARENA, har en majoritet i parlamentet och bland de större städernas borgmästare. Det tredje liberala partiet GANA, utbrytare från ARENA, har svårt att attrahera väljare som ofta ser de två motståndarna från inbördeskriget som de enda verkliga politiska alternativen.

Presidentvalet observerades av representanter från den evangelisk-lutherska kyrkan i El Salvador. **Heli Aaltonen**, stiftssekreterare i Åbo ärkestift och doktor i teologi från Åbo Akademi, var också där.

– Stiftet i Åbo har haft kontakt med den evangelisk-lutherska kyrkan i El Salvador sedan mitten av 1990-talet. Biskopen i kyrkan är alltid här när det händer något stort i stiftet. Det har kommit stipendiater hit för att utbilda sig, vi har haft utvecklingsprojekt med inrikesministeriet och gjort granskningsresor till det Lutherska universitetet i El Salvador, säger Aaltonen.

Vid Åbo domkapitels kontor i akademibyggnaden Gripen i Åbo syns samarbetet också tydligt på de vackra salvadoranska kors som hänger här och var på väggarna.

Den salvadoranska politiken speglar än idag de motsättningar som kokade över till inbördeskrig mellan 1980 och 1992.

Kyrkan verkade mitt i kriget. Den evangelisk-lutherska biskopen kidnappades, och präster och andra aktiva i kyrkan fick fly från landet två gånger, den sista under gerillornas sista offensiv mot huvudstaden. Så sent som 2006 dödades ett gift par som var lekmanpräster. 70 000 människor dog i ett krig som tog slut med ett fredsavtal för bara 20 år sedan och såren och minnena är fortfarande öppna.

– En kvinna som arbetade på gästhemmet där jag bodde tackade varje dag Gud för att hon fått vakna levande. Det där försöker jag tänka på även här hemma, att tacka Gud för den här dagen som jag haft, säger Aaltonen.

Vägen till kyrkan

Heli Aaltonen började intressera sig för kvinnorna i den salvadoranska evangelisk-lutherska kyrkan. De första kvinnliga diakonprästerna i kyrkan välsignades 1986, och 1994 ordinerades de första kvinnliga presbyterpastorerna som får döpa och viga.

– Jag är själv kvinnlig präst och började intressera mig för kvinnornas väg till den här kyrkan. Den evangelisk-lutherska kyrkan i El Salvador är en liten kyrka med kvinnliga präster mitt i den mellanamerikanska machokulturen, säger Aaltonen.

I El Salvador är de flesta sedan den spanska kolonialtiden katolskt kristna. Idag är ungefär två tredjedelar av befolkningen katoliker och resten tillhör flera olika kristna samfund. Den evangelisk-lutherska kyrkan stiftades 1952 efter missionsarbete från Missourisynoden, som är det näst största lutheranska samfundet i USA.

Missourisynoden är betydligt mer konservativ än den evangelisk-lutherska kyrkan i Finland. Kyrkan slog in på en annan riktning bort från Missourisynoden under inbördeskriget, liksom den salvadoranska politiken som gradvis blev mindre beroende av hänsyn till USA allteftersom det kalla kriget avvecklades.

– Det rymms mycket i den katolska kyrkan. Alla samarbetade under inbördeskriget i gemenskapsrörelser, och där blev kvinnorna viktiga. För den evangelisk-lutherska kyrkan i El Salvador beror det mycket på med vem och vilken del av den katolska man samarbetar, säger Aaltonen.

Den katolske biskopen **Óscar Romero** mördades av en av USA skolad och beväpnad halvmilitär milis när han predikade 1980. Romero hade tagit ställning mot övergrepp från regimen och den fattig-

▼ El Salvador

Den första omgången i presidentvalet i El Salvador den 2 februari, gav som väntat inget direkt avgörande. Vänsterns kandidat Salvador Sánchez Cerén tog 49 procent av rösterna och är en stark kandidat inför den andra och avgörande omgången i valet den 9 mars.

Religionen är viktig för salvadoranerna, vilket genomsyrar både samhälle och politik. Här stiftar vi närmare bekantskap med den evangelisk-lutherska kyrkan i El Salvador, som haft observatörer på plats, och en fredsprocess med de kriminella ungdomsgängen i landet, en process med politiska och kyrkliga kopplingar.

dom som många salvadoraner levde under, trots att landets elit hade tillgång till stora rikedomar. Romero blev en viktig enande gestalt för kyrkorna i El Salvador under inbördeskriget. Den katolska kyrkan har inlett en process som ska leda till ett saligförklarande av Romero. Det är det första steget till att bli ett av den katolska kyrkan erkänt helgon.

– Den evangelisk-lutherska kyrkan valde på 1980-talet trots att det var farligt att ta politisk ställning att formulera det man kallar för livets teologi, inspirerat av Romero. Det är en gren av den latinamerikanska befrielse-teologin. I livets teologi finns få teser från början. Det är viktigt att uppskatta salvadoranernas indianska rötter och de religiösa traditioner som finns där. Teologin ska inte bara vara till för de skolade, utan den ska vara enkel så att alla kan förstå den, säger Aaltonen.

– Grundsatsen är att kyrkan ska vara på de svagares sida, men man vill inte hylla de fattiga, som man ibland upplever att befrielse-teologin gör. I dagens version betonas att kyrkan är på kvinnornas sida, och även HIV-positiva finns med i formuleringarna idag.

Ekumeniken är också viktig, och teologin ska inte vara dogmatisk utan under ständig utveckling, *siempre reformada* brukar man säga.

Fast kyrkan är liten är den högljudd och progressiv med kvinnliga präster i ledande ställningar.

Förtroende och livsberättelser

Heli Aaltonen har varit i El Salvador sex gånger. Arbetet med avhandlingen påbörjades 2005 under ett sabbatsår från arbetet. Då var hon förberedd, men det fanns inte mycket att läsa in sig på.

– Jag började med intervjuer, för det finns inte mycket skrivet om den här kyrkans historia. Då, 2005, var inte temat heller så klart för mig. Kyrkans kansli bombades under 1980-talet. Det var också farligt med listor på medlemmar och andra papper under inbördeskriget, och det här med administration och dokument är väl inte kyrkans styrka idag heller, säger Aaltonen.

Det blev till slut 30 intervjuer som ligger till grund för avhandlingen. Aaltonen har sökt efter vilken väg kyrkomedlemmarna har tagit till kyrkan. Både kvinnor och män har intervjuats. Snabbt stod det klart att Aaltonen fick annorlunda svar än vad hon tänkt sig.

– Det blev så att jag fick livshistorier berättade för mig. Det var inte tänkt så, men de ville prata om mycket mer än vad jag frågade. I berättelserna är särskilt inbördeskriget en stor sak för de lite äldre. I den narratologiska forskningen menar man att kvinnor berättar mer och längre än män, och jag fick ett stort förtroende från många av de jag intervjuade, säger Aaltonen.

Kyrkans övergång till en tid med kvinnliga präster var inte alltid lätt. Pastor **Blanca Irma Rodríguez**, en av de första kvinnliga prästerna i El Salvador, var utbildad till lärare och gift med en präst. Rodríguez hade länge arbetat i församlingen tillsammans med sin man, med kvinnor och söndagsskolor i församlingen. När hon installerades som präst i församlingen var inte alla positiva till hennes nya arbete. Några män som sympatiserade med Missourisynoden och CAM, den centralamerikanska missionen som är baptistisk, motsatte sig en kvinnlig präst.

– Hon berättade att till och med en del kvinnor som tidigare var hennes medarbetare inte ville ta nattvarden när hon höll den, säger Aaltonen.

I en annan intervju berättade en kvinnlig präst att det inte hade varit några problem när hon kommit som präst till församlingen. Även hon hade arbetat i församlingen tillsammans med sin man som är präst.

– Jag är inte så säker på att det var så. Kanske var församlingen å andra sidan van vid henne, hon var lärare och hade därmed status i församlingen, säger Aaltonen och betonar att forskare måste förhålla sig kritiskt till vad som sägs.

– Vi har ett samarbete med kyrkan och stöder kyrkan ekonomiskt, och det måste jag tänka på när jag intervjuar människor till en avhandling.

Kyrkan politisk

När salvadoranska präster som har en lång kamp bakom sig kommer till Finland, blir de ofta lite förvånade över att det också i Finland finns de präster som inte vill samarbeta med kvinnliga kolleger. I Finland har kvinnliga och manliga präststuderande vart femte år firat att kvinnor kan prästvigas, och då har präster från El Salvador funnits med.

– Situationen för kyrkorna är så annorlunda, så jämförelser mellan dem är svåra att göra. I Finland är den evangelisk-lutherska kyrkan en majoritetskyrka, medan den i El Salvador är en minoritet. Vi kan till exempel gå till skolor och berätta om kyrkan. Kyrkan i El Salvador värderar lekmän och deras insatser högt. Deras större ansvar kunde vi lära oss av, säger Heli Aaltonen.

Alla lutheranska kyrkor i Centralamerika har kritiserat den nyliberala politik som dominerat området efter det kalla krigets slut. Särskilt frihandelsavtalet CAFTA mellan USA och El Salvador, Guatemala, Honduras, Nicaragua, Dominikanska Republiken och Costa Rica har av kyrkorna setts som en del av orättvisa relationer till det stora landet i norr.

– Majs som odlats i USA är billigare än den som odlas i El Salvador. I och med frihandelsavtalet förlorar därmed salvadoraner sina arbeten i ett redan fattigt land, säger Aaltonen.

Den mellanamerikanska politiken är inte utan relevans för situationen i Finland, enligt Aaltonen.

– Min personliga åsikt är att vi i Finland sväljer många fler privatiseringar och mycket mer nyliberal politik utan att kritisera det. De statsanställda läkarna i El Salvador gick i stora demonstrationer mot privatiseringsprocesser på 2000-talet. Fattigdomen i El Salvador gör att människor dör av den privatiserade sjukvården, säger Aaltonen.

Pengarna är också den stora skiljelinjen mellan den forskande teologin i El Salvador och i Finland.

– I Europa har vi resurser att forska. När jag sökte efter forskning om kvinnliga präster i Latinamerika fanns lite skrivet. Det är kloka kvinnor och män i kyrkorna i Latinamerika, men resurserna är ojämnt fördelade. Det hade varit fint om de salvadoranska kvinnorna själva hade kunnat forska om sin historia, men det finns inga resurser till det, säger Aaltonen.

Arbetet med avhandlingen har visat att mycket är sig likt i Finland och El Salvador.

– Människorna är lika här som där när det gäller privatlivet, det är samma bekymmer och samma glädjeämnen. Feministiska forskare på 1970-talet sade ofta att det mest intima också är det mest gemensamma. Det är ofta bra att komma ihåg. ♦

Det är viktigt att uppskatta salvadoranernas indianska rötter och de religiösa traditioner som finns där. Teologin ska inte bara vara till för de skolade, utan den ska vara enkel så att alla kan förstå den

Missourisynoden

- Grundades 1847 av tyska immigranter som i USA sökte efter religionsfrihet för att kunna praktisera luthersk tro.
- Missourisynoden är USA:s näst största lutherska trossamfund med runt 2,3 miljoner medlemmar.
- De lutherska bekännelserna med framför allt Konkordieboken, som inkluderar den Augsburgska bekännelsen och **Martin Luthers** stora och lilla katekes, anses av Missourisynoden som de slutgiltiga uttolkningarna av Bibeln.
- Missourisynoden viger inte kvinnor till präster, anser att homosexualitet är en synd, är emot abort och tycker att ogifta män och kvinnor inte ska leva tillsammans.

En medlem av Barrio 18
gör tecknet för sitt gäng.
Foto: Erika Brenner.

Från inbördeskrig till gängkrig

Fredsförhandlingar mellan ungdomsgängen i El Salvador minskade antalet mord med, som bäst, nästan två tredjedelar. Ändå har förhandlingarna från första början varit under hot – och inte för att gängen vill dra sig ur.

TEXT: NICKLAS HÄGEN

Foto: Erika Brenner.

I skuggan av presidentvalet i El Salvador försiggår en utdragen fredsprocess. För knappt två år sedan inleddes förhandlingar mellan och med de våldsamma ungdomsgängen i landet. Det fick El Salvador att gå från en föga smickrande andra plats på världs nivå efter Honduras i våldsstatistiken, till plats 44.

Det liberala högerpartiet ARENA, som ledde landet i 20 år, bedrev en gängpolitik som gått under namnet *Mano Dura*, ”knytnäve”. Knytnävspolitiken gav polis och militär större maktbefogenheter, men den skärpta kontrollen ledde samtidigt till att gängen bevakade sina territorier hårdare och våldsammare.

Trötta på en livsstil fylld av våld, fruktan, polisiära övergrepp och överfulla, militärt styrda fängelser, gick gängen med på att minska våldet om myndigheterna började hålla sig till lagen och gjorde förhållandena i fängelserna lite mera humana. Fredsförhandlingar inleddes i mars 2012 och involverade ett trettiotal gängledare.

– Regeringen har varit införstådd i processen, men president **Funes** har aldrig offentligt sagt mer än att regeringen underlättar processen. Den har ändå stått bakom förhandlingarna, men genom före detta gerillaledaren och parlamentsledamoten **Raúl Mijango**, som är en representant för det civila samhället, och den katolska kyrkan, säger **Erika Brenner**, journalist bosatt i El Salvador sedan tre år tillbaka.

– Samtidigt har säkerhetsministern **David Munghia Payés** varit involverad. Denna kombination av att man förhandlar med kriminella och inte är transparenta har bidragit till att göra fredsprocessen impopulär.

Förhandlingar i motvind

Förhandlingarna har inte fallit salvadoranerna i smaken, trots att antalet mord per dygn genast gick ner från fjorton till fem. Efter att förhandlingarna inleddes har El Salvador bytt säkerhetsminister, polischef och fängelsechef, som alla på något vis stödde fredsprocessen. Gängens och fredsförhandlarnas möjligheter har också inskränkts och antalet mord har igen gått upp till cirka tio om dagen.

Regeringen – sedan 2009 ledd av vänsterpartiet FMLN – har hela tiden förnekat att den deltar i förhandlingar med gängen. Det är tveksamt om vårens presidentval leder till någon förändring. Politikerna vill distansera sig från fredsförhandlingarna. Gängen är avskydda och den gängse attityden är att det inte går att förhandla med mördare.

Å andra sidan förhandlade politikerna med gängen i hemlighet inför valet. Gängen har också förbundit sig till att rösta och påverkar sannolikt i någon mån den slutliga utgången av valet. Tillsammans med sina familjemedlemmar utgör gängmedlemmarna tio procent av El Salvadors befolkning.

– En del av knytnävspolitiken var att betrakta gängmedlemmarna som mördarmaskiner, inte som människor. Medierna, ägda av den politiska och ekonomiska eliten, avspeglar detta. De talar om ”maffia-fred”, om ”pakt med djävulen” och folket slukar denna bild. Det finns få alternativa informationskällor, säger Brenner.

– Om högern vinner kommer fredsprocessen nog att dö, åtminstone från regeringens sida, för gängen och folket bakom fredsprocessen försäkrar att de kommer att fortsätta oberoende. Sist och slutligen kanske det inte handlar om vänster och höger. Det handlar om en politik baserad på terror och skräck gentemot en politik baserad på rättigheter. Och förhandlar vi med livsfarliga kriminella? Eller för vi en dialog med marginaliserade?

EU och Organisationen för de amerikanska staterna, OAS, stöder förhandlingarna, men det är de rätt ensamma om. Den katolska kyr-

kan i El Salvador har precis som politikerna vägrat att officiellt ta ställning för fredsprocesserna, även om den låtit sig företrädas i förhandlingarna av militärbiskop **Fabio Colindres**.

– Kyrkan betyder allt här och om den ställde sig bakom processen skulle det vara ett otroligt framsteg och en viktig politisk signal. Men Colindres är något av en ”outcast” inom kyrkan och har inte så hög makt, säger Brenner.

– De mindre kyrkosamhällena arbetar självständigt med gängledarna i olika sociala projekt, och gör ett viktigt arbete. När man en gång blivit gängmedlem är man det för livet, men genom kyrkan kan man leva ett liv som inaktiv gängmedlem.

Förhandlar vi med livsfarliga kriminella? Eller för vi en dialog med marginaliserade?

I dag finns det i El Salvador cirka 50 000 gängmedlemmar av vilka cirka 10 000 sitter i fängelse. Orsakerna till gängbildningen anses vara att samhället inte ger de unga några möjligheter. Gängen ger identitet och status. Bakom ligger också en extrem machokultur med inbördeskriget i ett någorlunda färskt minne, samt ökad knarkhandel och -trafik.

Gängen uppstod bland latinamerikanska immigranter i Los Angeles under 1970- och 80-talet. Salvadoranerna flydde till USA från inbördeskrig eller andra sociala konflikter och en hård, oftast illegal, immigranttillvaro ledde många unga till gatan och gängen. När inbördeskriget i El Salvador sedan tog slut 1992 deporterades gängmedlemmar i tusental tillbaka från USA, och de tog sin nya kultur med sig in i ett splittrat och underutvecklat samhälle med massor av vapen i omlopp efter kriget.

Sedan 2009 har El Salvador mottagit över 32 000 deporterade immigranter från USA, många av dem med kriminell bakgrund och gängtillhörighet.

– Nicaragua har inga av de här problemen och jag tror det beror på att den sandinistiska revolutionen så fundamentalt förändrade samhället där. Nicaraguanerna flydde dessutom till Florida, där det inte fanns denna gängkultur, medan salvadoranerna flydde till Los Angeles, säger Brenner.

MS-13 och Barrio 18 är de två största gängen inte bara i El Salvador, utan också i de våldsdrabbade grannländerna Honduras och Guatemala. USA har satt MS-13 på listan över transnationell organiserad kriminalitet.

Kopplingarna till USA är med andra ord starka, men USA har inte stött fredsprocessen.

– El Salvadors ambassadör i USA menar att det främst beror på sårad fåfänga för att USA inte informerades före fredsförhandlingarna inleddes. Man har i USA haft lyckade exempel på liknande fredsprocesser och jag tror landet måste med för att de ska nå resultat.

I vems intresse är det att konflikten mellan gängen fortsätter?

– Ett starkt intresse är vapenhandeln. En gängledare jag pratade med frågade hur de ska kunna tro på politikerna när det är de som säljer vapnen till gängen, men jag vet inte om han hade belägg för det. Sex-tio procent av vapnen som säljs legalt beräknas komma från USA, säger Brenner.

– Säkerhetsindustrin har också ett intresse i att konflikten fortsätter. Över tio procent av den salvadoranska bruttonationalprodukten utgörs av säkerhetsindustrin, så det finns stora ekonomiska intressen. Politiskt finns det också intressen. Hela den postkoloniala politiken har varit baserad på skräck. Till fienderna har så kommunisterna hört – nu är det ungdomsgängen. Med fredsprocessen har El Salvador en enastående chans att ändra denna politik. ♦

Rättvisa, teknologi och idrottens väsen

Inom idrotten blir det allt vanligare att man tar hjälp av den teknologiska utvecklingen för att ta beslut i oklara situationer. Exakt hur och när den används verkar väcka frågor om vad som är rättvisa.

TEXT OCH FOTO: NICKLAS HÄGEN

Vinter-OS är i full gång. De deltagande nationerna har sänt sina bästa representanter för att tävla om äran i denna anrika och prestigefyllda tävling, vars magi hålls uppe av högtidliga ritualer som OS-elden och prisceremonierna.

OS är ett bra exempel på en tävlingsform där idrottare som har valts av nationen, tävlar för nationen. Det är så som toppidrott av tradition varit uppbyggd, men parallellt med denna har en kommersiell form för idrott växt sig allt starkare under de senaste decennierna. Inom den kommersiella tävlingsformen tävlar de bästa individerna, i egenkap av representanter för sig själva, om prispengar, stjärnstatus och sponsorer.

– OS är en mix av den nationalistiska och kommersiella logiken. Det ordnas nationellt geografiskt men innehåller starka kommersiella element, säger Mikael Lindfelt, akademilektor i systematisk teologi vid Åbo Akademi.

– Tennisens, golfens och cyklingens tourer är exempel på den kommersiella tävlingsformen. Av vinterns OS-grenar exemplifieras den kommersiella idrotten kanske tydligast genom ishockeyn. Den bästa ishockeyn spelas med saftiga löner och utan nationella kvoter i NHL. OS-hockeyn bygger däremot på den traditionella modellen där nationer spelar mot varandra. Därför har vi till exempel ett lettiskt landslag i OS, även om det knappast kommer att tävla om medaljerna.

Denna uppdelning i en nationalistisk och en kommersiell tävlingsform är enligt Lindfelt väsentlig för att förstå varför det blir allt viktigare att ta fram ett objektivt sätt att vaska fram tävlingarnas rättmätiga vinnare.

– Det är i det kommersiella pusslet jag skulle sätta den tekniska kontrollen. Det är så mycket pengar på spel att vi inte kan låta ett mänskligt misstag avgöra segraren, säger Lindfelt.

En moralisk seger ger inga pengar

Teknologins utveckling har förändrat sättet vi tävlar på. I den engelska ligan i fotboll har man till exempel under den pågående säsongen använt *Hawk-Eye*, ett system där man med hjälp av avancerad videoteknik kan kontrollera om bollen gått över mållinjen. Samma system

har sedan 2008 använts i tennis för att kontrollera om bollen var ute eller inne. Annan teknik för videokontroll används till exempel i basket för att se om ett poänggivande kast gjorts före tiden gått ut, och i ishockey för att kolla om pucken gått i mål. Inom backhoppningen har man gått ett steg längre än en ren kontroll och börjat poängkompensera för ogynnsam vind.

Utgångspunkten är ändå att användningen av teknologi inte får störa den estetiska upplevelsen av spelet.

– Toppidrott bygger på ett visst flow, att spelet håller en viss rytm. Om tekniken stör det **Juhani Tamminen** skulle kalla ”momentum” kommer den in fel. Ishockeyn har tillämpat måldomarteknik och videokontroll rätt länge, där fungerar det bra. Ishockeyn har också annars rätt många avbrott och det blir spänningsskapande att sitta och vänta på domslutet. Friidrott och skidåkning har målkameror, där ser jag inte heller några problem. Fotboll har däremot mera flow, och är världens största idrott med ett stort kommersiellt intresse. Därför har frågan kanske blivit extra känslig där.

Hur ser du på jakten efter rättvisa genom strävan efter någon form av objektiv bedömning? Det finns mycket orättvisa i livet, kan vi inte bara acceptera det?

– En anti-idé om rättvisa är att det går att påvisa rättvisa objektivt, vilket livet är fullt av exempel på att det inte går. Ingen vill ha orättvisa, men den är ett villkor. Rättvisa går inte att göra ett millimetermätt på.

– Ur sportens synvinkel kan vissa moment bli guldklimpar när livets hela symbolik förtäts i några moment – till exempel de ögonblick i ishockey då alla undrar om det var mål och lagen samlas i väntan på videokontroll och domarens beslut. Så jag talar gärna för målkameror. Men säg att vi tar ett överdrivet exempel och med teknikens hjälp börjar kontrollera om alla spelets regler följs. Då får vi absurditeter. Om domaren förväntas vara den totala överblicken som ser till att spelets regler följs förstör vi spelet. Man kan fråga sig om en sådan kontrollideologi behövs.

Vinden är viktig i backhoppning och man kan förstå vindkompensationen. Men hur långt ska man dra det? Ska denna strävan efter rättvisa begränsas till tävlingsmomentet eller ska vi se vem som har bättre träningsförhållanden, mera pengar, bättre teknik, bättre mat, mera sol..?

– Rättvisa är inte det samma som ”lika” eller ”samma”. Vad är det för rättvisa i att finländare ska tävla mot till exempel ryssar i OS? Rent statistiskt har du fler talanger i en större grupp, är det rättvist? Då kan man tycka att den kommersiella formen, där individer tävlar mot varandra, är en lösning.

– Vi kommer tillbaka till idén om rättvisa. Vad är det att tillämpa rättvisa? Vad är det att bli utsatt för orättvisa och hur kommer vi åt det? Det enda medlet kan inte vara att vi tänker oss en objektiv blick som utdömer det.

Mikael Lindfelt.

Kan vi gå för långt i jakten på rättvisa?

– Då **Mika Myllylä** och de andra finländska skidåkarna började använda sig av höghöjdstält i träningen sade man att det var för att det var orättvist att vi inte bor på alperna och kan träna där. Tanken är att det är orättvist att vi inte har höga berg. Kom igen nu! Vi kan inte ta rättvisa som att alla kan kräva att de har alla förutsättningar för allt. Det blir ett absurt samhälle.

– Samtidigt kan vi svänga på det. I alla idrotter jag tycker är intressanta finns det olika sätt att vara bra och de innehåller någon form av taktisk fitness. Fascinationen är att vi kommer från olika utgångspunkter och att du kan träna olika sidor i tävlingselementet. I fotboll kan du vara bra på olika sätt. Se på **Messi**, **Ronaldo**, **Zlatan** och **Ribery** – alla har sitt eget sätt att vara bra på. I fotboll behöver du inte eftersträva likhet i allt, för kompetenserna är så olika.

– I OS har vi ju haft afrikanska skidåkare som kommer i mål en halv timme efter alla andra i jaktstarten. De är jättecharmiga och får ovationer. Men då är det en annan tävling, ”tänk att han klarade det”.

– Ska afrikanska länder då klaga över att de inte har någon snö? Vi tappar elementet av idrott. Idrott är inte ett experiment. Olika omständigheter måste få spela in, sen måste vi se om det blir intressant.

Vad är idrott?

– Idrott är en fascinerande form att prova vissa kompetenser. Mycket annat än den råa talangen spelar in för att du ska nå din maximala prestation just under en tävling: nervkontroll, taktiska finesser, sättet du handskas med tryck och motståndare. Att tänka att vi ska likställa alla aspekter för att mäta vem som är bäst blir absurt. Då är idealet ett laboratorium där vi tar bort allt som stör.

– Men idrottstävlingar är inte laboratorieexperiment. Strävar du efter det så söker du idén om en absolut rättvisa där du kollar vilken substans som är bättre. Idrottstävlingen är inte sådan, vi mäter inte världens snabbaste man i laboratorier.

Doping är ett område som tangerar både vetenskap och frågor om rättvisa. Vad tänker du om idén att bara släppa dopingen fri?

– Okej, men då får vi en situation som för mig liknar laboratorieexperimentet. Är idrottens funktion faktiskt att vaska fram de bästa talangerna? Med doping får du en större rättvisa i att man kan göra vad som helst för att få fram resultatet. Men i nästa steg blir det inte individerna som tävlar, utan läkemedelsföretagen. Vem har den bästa produkten – Orion eller Leiras?

– Att släppa dopingen fri skulle experimentera med människor och då får vi börja tvivla på att vi har en människosyn som tål etisk granskning. Vilka föräldrar vill låta sina barn börja idrotta efter det? Hur instrumentell får du vara? Vem ser idén om designad talangutveckling som en glädje? Du öppnar ett helvete.

Min tanke går till de totalitära samhällena där man plockar ut talangerna, isolerar dem och helt enkelt gör dem bra.

– Det är en verklighet som fungerar rimligen bra om du har en kollektivistisk föreställning om nationen. Då betyder individen inte något om man inte drar representationstanken till sin spets och ser individen som en representant för kollektivet.

– För att Finland ska kunna konkurrera måste vi ha en effektiv talangscouting. För mig är gränserna rent moraliska. Hur långt kan vi gå för att systemet skapar en individ som ska representera oss? Och vilket är mitt ansvar som idrottskonsument när jag kräver att vi ska ha världstoppar? Har jag rätt att förvänta mig det av någon, när man har sett hur enorm dedikationen är att nå eliten?

– Vi kan öppna för fri doping och få en viss slags rättvisa. Nu lever vi på det som vissa kallar genetiskt lotteri, men att lösa det genom att släppa dopingen fri har man en märklig syn på rättvisa.

Rättvisa brukar vara eftersträvansvärt, men det låter som om vår strävan i det här fallet ger oss moraliska dilemman?

– Nog så länge man förstår rättvisa som en exakt likhet. Det finns motorsporter där alla bilar är exakt lika, vilket gör att det är chaufförens talang som avgör. Men alla idrotter har inte det momentet och det blir för futtigt om det bara är det som är det viktiga. Om vi strävar efter likhet får vi både sportsliga och moraliska problem. ♦

▼ Fakta

$$\Delta w = TVH \times (BS - 36) / 20$$

Sedan sommaren 2009 har vindförhållandena inkluderats i beräkningen av backhopparnas totala poäng. Kompensationen beräknas utifrån vindförhållandena i fem olika punkter i backen. Vinden mäts skilt för varje backhoppare, enligt de förhållanden som råder under hoppet.

För medvind får backhopparen tilläggs-poäng, och för motvind avdras poäng. Formeln för att beräkna vindfaktorn justeras utifrån backens storlek. Formeln lyder:

$$\Delta w = TVH \times (BS - 36) / 20$$

där Δw står för vindens effekt på hoppets längd, TVH står för ”tangentiell vindhastighet” (ett medeltal på vindstyrkan i de fem mätpunkterna som betecknas i meter per sekund), BS står för ”backstorlek” (betecknas i meter).

Om backhopparen hoppar till exempel 119,5 m i en 130 m backe och vinden mäts till medvind 1,55 m/s, beräknas hoppet enligt följande: [(130 – 36)/20] x 1.55 = 4.7 x 1.55 = 7,28 m, avrundat upp till närmaste halvmeter, alltså 7,5 m. Hoppets längd beräknas efter vindkompensation till 127 m.

Källa: Berkutschi – <http://berkutschi.com/en/front/encyclopedia/wind-factor>

Bosman förändrade idrottsvärlden

Ishockey, skidåkning, backhoppning. Det är vanligtvis samma idrotter som visas på tv. OS är ett avbrott i det allt smalare utbudet och en arena där vi har den idrott som annars aldrig syns i tv – till exempel källåkning.

– Den kommersiella logiken fungerar så att vissa idrotter som är medieanpassade får enormt mycket bättre förutsättningar för att göra sin grej och utvecklas. Men det blir svårare att leva på de marginella idrotterna, som saknar dessa förutsättningar. Det här gör att tävlingen mellan idrotter har blivit större. Det är en intressant utveckling, säger Mikael Lindfelt, akademilektor i systematisk teologi vid Åbo Akademi.

Ett fall för EG-domstolen

Det går att knyta den kommersiella logikens genomslag till ett specifikt rättsfall. År 1990 stämde fotbollsspelaren **Jean-Marc Bosman**

sin klubb RFC Liège när den hindrade honom från att flytta till den franska klubben Dunkerque. Fallet gick till slut ända till EG-domstolen och när domslutet äntligen kom i slutet av år 1995, föll det till spelarens fördel.

Det förändrade idrottsvärlden fundamentalt.

– Ur organisationsperspektiv skapade Bosmanfallet individens frihet, där idrott på elitnivå i princip kan betraktas som vilket yrke som helst – även om det de facto inte ses så, säger Lindfelt.

– I och med Bosman individualiseras talangen. Det är inte representationen för regionen och platsen, utan individualismens symbolik som växer fram. Har du talang kan du ta dig från Lepplax till NHL, det är inte en begränsning att du är från Lepplax. Det kunde du inte tidigare.

Många fans upplever väl ändå att laget eller idrottaren representerar dem, och att fansen också representerar sitt lag? Hur går den här identifikation ihop med att idrottarna är individualister?

– Som i konsten är det i allt större grad arenan som står för identiteten. Det är till exempel Royal Albert Hall i London som är representationen, inte att den som sjunger där kommer ifrån regionen. Det är för Londonbornas skull artisterna kommer dit. Arenan blir allt viktigare, tanken att ”det här är vår grotta”. Dynamiken mellan de geografiska och kommersiella logikerna har utvecklat de här rörelsemönstren.

– I fotbollen har spelarna anammat det här. Du kan vara **Luis Suárez** från Uruguay, men du är stolt över att spela för Liverpool på Anfield. Lokalkompetensen finns i att bygga den egna identiteten kring laget och fansen har accepterat att det inte gör något var spelarna kommer ifrån bara laget fungerar.

– Arenan och traditionen har blivit allt viktigare och fansen lärde sig det här ganska snabbt. Kom det någon britt som ville ta på sig GBK:s röd-vit-randiga tröja, och var bra och hjälpte laget, så nog var man stolt. Spelarna rör sig friare mellan olika lag men om de bidrar till vår tradition är de välkomna. ♦

HULKKONEN BLAND ARTISTERNA I VÅRENS KONSERTSERIE VID SIBBE

Jori Hulkkonen. Foto: Petteri Mero.

VÅRENS MÅNGSIDIGA KONSERTSERIE i Sibeliusmuseum startade på Runebergsdagen den 5 februari. Fram till slutet av april ges 12 konserter av ett trettiotal musiker. Pentti Hildén inleder med sång till eget lutackompanjemang, för att följas av de italienska pianisterna Rossella Spinosa och Alessandro Calcagnile som spelar fyrhändigt piano.

Under våren kommer gruppen Kaipu att spela på folkaftonen den 26 februari och Duo Hanhivaara att spela Barber och Rachmaninov den 5 mars. Barytonen Petter Andersson och pianisten Salla Karakorpi framför sånger av Nummi och Rangström den 26 mars. Sopranen Pia Pajala tillsammans med Salla Karakorpi uruppför Mikko

Nisulas verk "Kangastuksia" den 9 april.

I mars får vi stifta bekantskap med ukulelen då den danske artisten Carsten Knudsen ger en ukuleleaftern den 12 mars. Den 19 mars ger trion Marianne Maans, Maria Kalaniemi och Lauri Anttila en folkmusikaften.

En oförglömlig audiovisuell elektronisk musikupplevelse bjuds publiken på den 16 april, då DJ:n och den erkände elektronmusikern Jori Hulkkonen framträder i Sibeliusmuseums intima konsertsal. Våren avslutas av Trio BandArco från Sverige som ger en tangoaftern den 23 april.

Konserterna börjar klockan 19.00. Det fullständiga programmet finns på www.sibeliusmuseum.abo.fi.

SUCCÉFÖRFATTARE
BESÖKTE
MEDIESPRÅK

MANNEN BAKOM BÄSTSÄLJAREN "Hundraåringen som klev ut genom fönstret och försvann", Jonas Jonasson, föreläste i januari på årets upplaga av Mediespråk vid Åbo Akademi i Vasa. Jonasson fokuserade på berättarkonst, medan en annan författare, Monika Fagerholm, diskuterade för- och nackdelar med litteraturkritik. Mediespråk är ett seminarium för journalister och annat mediefolk, och ordnades i år för tolfte gången.

Jonas Jonasson.

JOBBSKUGGNING VID
ÅBO AKADEMI

JOBBSKUGGNING ÄR ETT nytt sätt för arbetssökande att under en dag kunna bekanta sig med ett yrke. Personen "skuggar" under en dag någon som har ett arbete man är intresserad av. Metoden är ny i Finland men har stor spridning i till exempel USA och Storbritannien. Resurscentret Föregångarna i Vasa har hand om jobbskuggningsprojektet, och en del av Åbo Akademis anställda blir skuggade en dag i mitten av februari.

SEMINARIUM OCH
UTSTÄLLNING OM
KRIG OCH FRED

KAN VI TÄNKA oss en värld utan krig? Det var temat för seminariet "The Abolition of war" vid Åbo Akademi i Vasa i början av februari. I samband med seminariet öppnades konstutställningen "Fred. En utställning om krigets avskaffande" av de polska konstnärerna Ewa Harabasz och Krzysztof Wodiczko, som också deltog i seminariet. Utställningen finns på Museet för modern konst Kuntsi i Vasa, och är öppen till mitten av april.

Detta verk av Ewa Harabasz hör till utställningen på Kuntsi i Vasa.

Ett lyxigt, oetiskt val

Jag tittar ner på de millimeterstora, färggranna kuberna i min hand. "Så dessa såldes till dig som HIV-medicin?" frågar jag kvinnan framför mig. Vi befinner oss på sjukhuset i en by uppe i Papua Nya Guineas högländer. Kvinnan nickar. "Ja, försäljaren på torget sade att om man lägger en kub i slidan dagligen så botar det AIDS." De små kuberna känns klabbiga i min hand och jag blöter dem i handfatet. De löddrar.

Några månader senare är jag tillbaka i Finland och har lite svårt att återanpassa mig till mitt eget samhälle. Särskilt sjukhus framkallar blandade känslor – från nationalistisk stolthet till skuldskänslor. Varför har vi det så bra när andra har det så illa? Under året i de mest rurala områdena i Papua Nya Guinea såg jag människor dö av fullt botbara sjukdomar för att de inte hade tillgång till god sjukvård.

Nu ser jag den finska gula pressens skrikande rubriker där en läkare varnar för att det nya HPV-vaccinet, det första vaccin som utvecklats mot cancer, är livsfarligt. En annan rubrik berättar om ett barn som dog som en direkt följd av vaccinering. Antivaccinationsgrupper mobiliserar, diskussionsforum på nätet fylls av anekdotiska exempel på hur människor insjuknat och dött av olika vacciner. Många till synes tidsmässiga korrelationer, inte kausala. Konspirationsteorier om läkemedelsindustrin florerar och jag mår lite illa.

Det finns sjukdomar som vi i västvärlden bara läser om på historielektionerna och som så gott som utrotats tack vare omfattande vaccinationsprogram. Antivaccinationsgruppernas vanliga tes är att läkemedelsindustrin och läkare enbart vill mata i oss skadliga mediciner så att vi blir sjukare och köper så mycket medicin som möjligt. Alla bevis för påståendena uteblir eller är grovt förvrängda och simplifierade. Grupperna förespråkar ofta vad de kallar naturliga alternativ. Home-

opati istället för kemoterapi, saftdiet istället för antibiotika och hokuspokus istället för poliovaccin.

Det tragiska är att någon alltid tar till sig av skrämselfpropagandan: Jessica Ainscough är en australiensk TV-personlighet som för ett par år sedan diagnostiserades med en sällsynt form av cancer som växer långsamt, men sprids väldigt lätt. Hon fick intensiv kemoterapi mot tumörerna i armen, vilket dock inte hade fullt väntad effekt. Det enda läkarna kunde rekommendera var amputation av armen så att cancer inte skulle sprida sig. Jessica valde att enbart behandla sig med Gerson-terapi. Denna går ut på att läka kroppen genom att eliminera toxiska substanser med organisk, vegetarisk diet inklusive bland annat dagliga kaffelavemang. Även Jessicas mamma valde bort en medicinsk behandling och tog till Gerson-metoden då hon diagnostiserades med bröstcancer. Hon dog i oktober i år, efter 3,5 år av sjukdom. Naturalförloppet av obehandlad bröstcancer har en medianöverlevnadstid på 2,7 år, vilket tyder på att mamman sannolikt fått diagnosen i ett tidigt skede. Med medicinsk behandling vet vi att nästan nio av tio västerländska bröstcancerpatienter är vid liv efter fem år, och en stor del av dem kan sägas vara helt återställda.

Vad är skillnaden mellan de papua-nya guineanska tvålbitarna och dessa alternativa terapier? Svar: Ingenting. Båda saknar vetenskapliga belägg för sin effektivitet på att bota sjukdomar och därför är det oetiskt att uppmana någon att förlita sin hälsa på dem. Den enda skillnaden i detta scenario är att den papua-nya guineanska kvinnan inte besitter förmånen att välja bort tillgänglig, evidensbaserad medicinsk behandling. Det är en lyx förbehållen oss västerlänningar. ♦

Minja Westerlund

Skribenten är ÅA-utbildad psykolog som arbetar för Läkare utan gränser, vid gränsen mellan Turkiet och Syrien.

Svenska litteratursällskapet i Finland utlyser

STIPENDIER OCH UNDERSTÖD

inom historia, kyrkohistoria, litteraturvetenskaper, medicin (medicinstuderande), miljövård, rättshistoria, samhällsvetenskaper, svenska språket/nordiska språk, teknologi (även alternativa energiformer), teologi samt stöd för svenskans fortbestånd i Finland.

För mera information och ansökningsformulär, se www.sls.fi/stipendier. Ansökningstiden är 3.2–1.3.2014 kl. 16.00.

 SVENSKA LITTERATURSÄLLSKAPET I FINLAND

MEDDELANDEN FRÅN ÅBO AKADEMI

Utgivningsdatum och annonsreservering 2014

Nr	Utgivning	Reservering	Material
2	14.3	24.2	28.2
3	11.4	24.3	28.3
4	16.5	24.4	28.4
5	16.6	26.5	30.5

Kommunikationsenheten vid Åbo Akademi 2014

JUST ADD WATER
TO YOUR CONGRESS

www.naantalispa.fi

TURIST- OCH KONGRESSBYRÅ

är forskarens bästa vän vid planering och ansökan av internationella kongresser. Hos oss får du proffsig och sakkunnig hjälp med att välja hotell- och möteslokaler. Tillsammans hittar vi det bästa sättet att marknadsföra Åbo och din kongress. Vår service är avgiftsfri. Följ med oss på resan!

i turku touring
Turist- och kongressbyrå

www.meetturku.fi
convention@turku.fi • p. 02 262 7608